

RAPORT

z ogólnopolskiego badania ankietowego
Młodzi i substancje psychoaktywne
przeprowadzonego wśród uczniów szkół
podstawowych i gimnazjów w 2014 roku

dr Błażej Dyczewski



Bielsko-Biała
woj. śląskie

SZKOŁY PODSTAWOWE

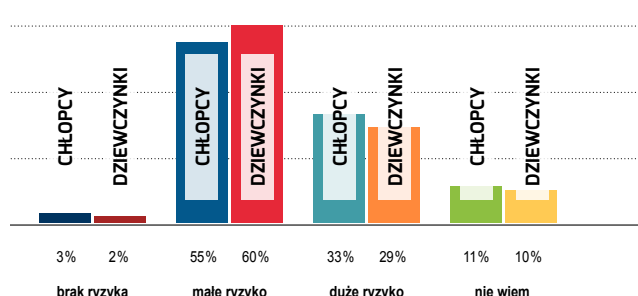
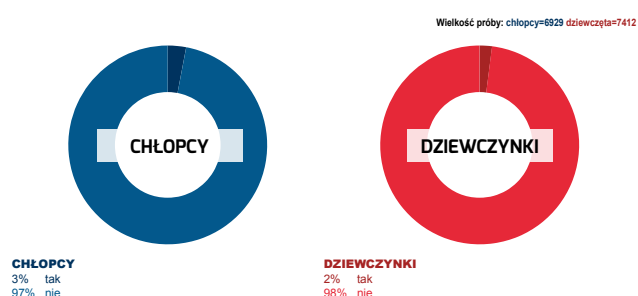
SPIS TREŚCI

Jak czytać wykresy?	2
Wstęp.....	3
1. Opis badania	4
1.1. Charakterystyka badania.....	4
2. Cele badania.....	4
2.1. Główne cele badania.....	4
3. Procedura badawcza.....	5
3.1. Przygotowanie próby	5
3.2. Proces weryfikacji wiarygodności i kontroli.....	5
3.2.2.1. Wykluczanie odpowiedzi ze względu na niespójności w odpowiedziach.....	6
3.3. Zastosowanie narzędzia badawczego.....	6
4. Charakterystyka badanych uczniów	7
4.1. Płeć.....	7
5. Prezentacja wyników	8
5.1. Najważniejsze wyniki badania na próbie ogólnopolskiej	8
5.2. Palenie papierosów przez młodzież	11
5.2. Picie alkoholu przez młodzież.....	21
6. Podsumowanie i wnioski	36

JAK CZYTAĆ WYKRESY?

W przypadku wykresów kołowych, wykres po lewej stronie obrazuje wynik chłopców, a wykres po prawej stronie – wynik dziewcząt. Legenda pod wykresami opisuje liczbowo poszczególne ich części (dla wyników większych niż 0%).

W przypadku wykresów słupkowych, wyniki chłopców i dziewcząt przedstawiane są w parach słupków, gdzie lewy słupek obrazuje wynik chłopców, a prawy – dziewcząt. Kolejne pary ilustrują wyniki osiągnięte dla kolejnych odpowiedzi.



WSTĘP

Badanie zrealizowane przez Stowarzyszenie Producentów i Dziennikarzy Radiowych „Młodzi i substancje psychoaktywne” stanowi ogólnopolskie spojrzenie na problem palenia papierosów, picia alkoholu, zażywania narkotyków i dopalaczy z perspektywy młodzieży.

Jakkolwiek problem palenia papierosów i zażywania substancji psychoaktywnych jest w opinii publicznej problemem uświadomionym, to nadal w niektórych grupach społecznych to negatywne zjawisko wydaje się być niedostrzegalne. Najczęściej pierwsze spożycie alkoholu wśród uczniów szkół podstawowych odbywa się z namowy dorosłych, także rodziców. Spożywanie alkoholu przez młodzież może powodować różne problemy zdrowotne, wychowawcze, ale także społeczne, które bez odpowiedniej profilaktyki, będą przybierały na sile. Z jednej strony działania naprawcze w tej kwestii rekomenduje Komisja Europejska, z drugiej jednak władze miast powinny także zainteresować się tym zjawiskiem.

Oprócz zastanowienia się nad skalą tego problemu przedmiotem analizy była weryfikacja przekonań i wiedzy o szkodliwości substancji psychoaktywnych. Poza tym skupiono się na pomiarze natężenia zjawiska używania substancji psychoaktywnych oraz problemie dostępności tych substancji wśród badanej młodzieży. W odniesieniu do szkoły podstawowej przedmiotem badania było przyjrzenie się skutkom spożywania alkoholu w opinii badanych uczniów oraz proponowanym przez badanych sposobom pomocy rówieśnikom dotkniętym problemem palenia papierosów lub picia alkoholu.

Analiza socjologiczna odnosząca się do uczniów gimnazjum obejmowała także zagadnienia dotyczące marihuany oraz dopalaczy. Ujęcie, w kwestionariuszu ankiety skierowanym do gimnazjalistów, zagadnień dotyczących tych dwóch substancji okazało się bardzo trafne. Jakkolwiek nie można jeszcze mówić o powszechności palenia marihuany wśród badanych gimnazjalistów, to należy monitorować to zjawisko, gdyż mamy do czynienia z opinią o powszechności występowania zjawiska palenia marihuany wśród młodzieży. Z drugiej strony na horyzoncie pojawia się kolejny nierozwiązany problem – dopalacze.

Socjologiczne badanie empiryczne swoim zakresem obejmowało uczniów z niemalże całego terytorium Polski. Przebadano zarówno uczniów piątych klas szkół podstawowych oraz uczniów drugich klas szkół gimnazjalnych. Dzięki przeprowadzeniu badania w dwóch kohortach możliwa była analiza porównawcza badanych zjawisk, w trudnym okresie życiowym związanych z okresem dojrzewania i przejścia do nowej rzeczywistości szkolnej.

Z drugiej jednak strony przeprowadzenie badań na dużej liczbie respondentów pozwoliło na diagnozę zjawiska w wymiarze ogólnopolskim, jak również w wymiarze lokalnym, gminnym. W niniejszym raporcie wyniki badań ankietowych przedstawiono w oparciu dane empiryczne pozyskane z terenu Państwa gminy oraz w zestawieniach porównano je z danymi ogólnopolskimi, dzięki temu macie Państwo możliwość odniesienia skali zjawiska występującego na Państwa terenie do wyników ogólnopolskich.

1. OPIS BADANIA

1.1. Charakterystyka badania

- ✪ Projekt badawczy: *Młodzi i substancje psychoaktywne*.
- ✪ Wykonawca: Stowarzyszenie Producentów i Dziennikarzy Radiowych, ul. Grochowska 45a, 60-277 Poznań.
- ✪ Termin realizacji prac terenowych: 15 kwietnia – 30 czerwca 2014 roku.
- ✪ Metodologia: badanie ilościowe w formie ankiety papierowej oraz ankiety internetowej wypełnianej audytoryjnie (z zapewnieniem anonimowości).
- ✪ Długość wywiadu: 45 minut.
- ✪ Próba: uczniowie piątych klas szkół podstawowych (w niniejszej części raportu)
- ✪ Liczba badanych osób: 85 chłopców oraz 85 dziewcząt.
- ✪ Prace terenowe: przeszkoleni pracownicy szkół biorących udział w programie ZTU®.
- ✪ Analizy statystyczne: SPSS, Excel.

2. CELE BADANIA

2.1. Główne cele badania

Głównym celem badania jest diagnoza występowania zjawiska używania substancji psychoaktywnych wśród młodzieży szkół podstawowych i gimnazjalnych. Oprócz zastanowienia się nad skalą tego problemu pytamy się także o weryfikację przekonań i wiedzy o szkodliwości substancji psychoaktywnych. Badając młodzież gimnazjalną, będziemy skupiać się także na pomiarze natężenia zjawiska używania substancji psychoaktywnych oraz problemie dostępności tych substancji wśród badanej młodzieży.

Odnosząc się do głównych celów badania, szczególną uwagę zwrócono na zagadnienia, które najogólniej ujęto w czterech punktach, odrębnie dla szkoły podstawowej i gimnazjum.

1. Szkoła podstawowa

- a) Opinie uczniów szkół podstawowych na temat szkodliwości palenia papierosów i picia alkoholu. Weryfikacja podstawowej wiedzy związanej z tymi zagadnieniami.
- b) Osobiste doświadczenia uczniów szkół podstawowych związane z paleniem papierosów oraz piciem alkoholu – częstotliwość spożywania oraz pierwszy kontakt.
- c) Wiedza uczniów szkół podstawowych na temat rozpowszechnienia zjawiska palenia papierosów i picia alkoholu wśród rówieśników.

- d) Osobiste doświadczenia uczniów odnoszące się do realnych oraz psychologicznych możliwości zakupu papierosów i alkoholu.
- e) Skutki spożywania alkoholu w opinii badanych uczniów oraz sposoby pomocy rówieśnikom dotkniętym problemem palenia papierosów lub picia alkoholu.

2. Gimnazjum

- a) Opinie uczniów szkół gimnazjalnych na temat szkodliwości palenia papierosów, picia alkoholu, palenia marihuany i zażywania dopalaczy. Weryfikacja podstawowej wiedzy związanej z tymi zagadnieniami.
- b) Osobiste doświadczenia uczniów szkół gimnazjalnych związane z paleniem papierosów, piciem alkoholu, paleniem marihuany oraz spożywaniem dopalaczy – pierwszy kontakt i częstotliwość zażywania.
- c) Wiedza uczniów szkół gimnazjalnych na temat rozpowszechnienia zjawiska palenia papierosów, picia alkoholu, palenia marihuany i zażywania dopalaczy wśród młodzieży.
- d) Osobiste doświadczenia uczniów odnoszące się do realnych oraz psychologicznych możliwości zakupu papierosów, alkoholu, narkotyków i dopalaczy.

3. PROCEDURA BADAWCZA

3.1. Przygotowanie próby

Próbę badawczą (w niniejszej części raportu) stanowią uczniowie klas piątych szkół podstawowych, uczestniczący w kampanii Zachowaj Trzeźwy Umysł® 2015. Uczniowie zostali wybrani losowo do uczestnictwa w badaniu przez nauczyciela/pedagoga/koordynatora kampanii ZTU.

Ankiety przeprowadzono drogą elektroniczną lub na dostarczonych przez organizatora badania papierowych kwestionariuszach ankietowych.

3.2. Proces weryfikacji wiarygodności i kontroli

W przypadku prowadzenia badania za pomocą ankiet wypełnianych przez respondentów, a następnie kodowanych przez pedagogów szkół konieczne było sprawdzenie zbioru danych wraz z selekcją ankiet, w których jakość danych budziła wątpliwości. W celu otrzymania statystyk najlepiej odzwierciedlających badaną rzeczywistość wyłączone z analizy teankiety, w których badani nie udzielali odpowiedzi na pytania kwestionariuszowe, także na pytania metryczkowe. W przypadku kwestionariuszaankiety internetowej respondent nie mógł przestaćankiety, jeżeli którekolwiek z wymaganych pytań nie zostało wypełnione.

3.2.2.1. WYKLUCZANIE ODPOWIEDZI ZE WZGLĘDU NA NIESPÓJNOŚCI W ODPOWIEDZIACH

W celu wyeliminowania ze zbioru uczniów, którzy udzielali na pytania ankiety wewnętrznie sprzecznych odpowiedzi dokonano szczegółowej selekcji ankiet. Selekcja dotyczyła zarówno ankiet wypełnianych w sposób internetowy, jak i tradycyjny. Głównym kluczem selekcji była niespójność odpowiedzi w pytaniach dotyczących palenia papierosów, spożywania alkoholu, palenia marihuany i zażywania dopalaczy. Dokładny klucz znajduje się poniżej.

Szkoła podstawowa:

1. Tylko jedna odpowiedź dopuszczalna w pytaniach: 5, 7, 10, 11, 12, 13, 15, 17, 19.
2. Jeżeli zaznaczono 5e, to niedopuszczalne 6a, 6b, 6c, 6d, 6e, 6f.
3. Jeżeli zaznaczono 8a, to niedopuszczalna odpowiedź 8d.
4. Jeżeli zaznaczono 8d, to niedopuszczalne odpowiedzi 9a, 9b, 9c, 9d.
5. Jeżeli zaznaczono 15e, 16g, 18g, 21e, to niedopuszczalne odpowiedzi 15a, 15b, 15c, 16a, 16b, 16c, 16d, 16e, 17a, 18a, 18b, 18c, 18d, 18e, 21a, 21b, 21c, 21d.
6. Jeżeli zaznaczono 17b, to niedopuszczalne odpowiedzi 18a, 18b, 18c, 18d, 18e.
7. Jeżeli zaznaczono 20a, to niedopuszczalne odpowiedzi 21b, 20d.

Gimnazjum:

1. Tylko jedna odpowiedź dopuszczalna w pytaniach: 1, 3, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 27, 29, 31, 32, 33.
2. Jeżeli zaznaczono 1e, 2g, to niedopuszczalne odpowiedzi 1a, 1b, 1c, 2a, 2b, 2c, 2d, 2e, 2f.
3. Jeżeli zaznaczono 4d, to niedopuszczalna odpowiedź 5a.
4. Jeżeli zaznaczono 4a, to niedopuszczalne odpowiedzi 4b, 4d.
5. Jeżeli zaznaczono 6e, 7f, to niedopuszczalne odpowiedzi 6a, 6b, 6c, 7a, 7b, 7c, 7d, 7e, 8a, 9a, 10a, 10b, 10c, 10d, 10e, 15a, 16a, 17a.
6. Jeżeli zaznaczono 9b, to niedopuszczalne odpowiedzi 10a, 10b, 10c, 10d, 10e.
7. Jeżeli zaznaczono 21e, 22f, to niedopuszczalne odpowiedzi 21a, 21b, 21c, 22a, 22b, 22c, 22d, 22e, 23a, 24a.
8. Jeżeli zaznaczono 29e, 30f, to niedopuszczalne odpowiedzi 29a, 29b, 29c, 30a, 30b, 30c, 30d, 30e, 31a, 32a.

3.3. Zastosowanie narzędzia badawczego

Etap pozyskania materiału badawczego realizowany był w placówkach oświatowych biorących udział w badaniu. Wydelegowani pracownicy szkół, po zapoznaniu się z informacjami zawartymi w poradniku mogli zdecydować, czy będą przeprowadzać badania w formie tradycyjnej (ankiety papierowe), czy też w formie elektronicznej (formularz WWW). W zależności od wybranego modelu przygotowane były dokładne instrukcje postępowania.

Kwestionariusz elektroniczny dostępny był na stronie www.ankieta.gkrpa.pl w dniach 15 kwietnia 30 czerwca 2014 r. Kwestionariusz wypełniany przez internet jakkolwiek zwiększał atrakcyjność badania w grupie docelowej, to nie posiadał

ograniczeń ilościowych badanych uczniów. Poza tym była to metoda ciekawsza dla uczniów, mniej czasochłonna od tradycyjnej i nie wymagająca dużego wysiłku ze strony nauczyciela/pedagoga/koordynatora przeprowadzającego badanie. Warunkiem zastosowania kwestionariusza elektronicznego był dostęp do sali komputerowej z dostępem do internetu.

W zestawie materiałów Zachowaj Trzeźwy Umysł®, który został rozesłany do jednostek samorządu terytorialnego, znajdowały się wydrukowane kwestionariusze ankiet (100 szt. dla szkół podstawowych i 100 szt. dla gimnazjów). Placówkom oświatowym, które zamierzały przebadac większą liczbę uczniów niż po 100 z każdego typu szkoły rekomendowano kontynuację badań w formie elektronicznej. Badania ankietowe w formie tradycyjnej mogły być realizowane w dniach od 1 kwietnia do 30 czerwca 2014 roku. Wypełnione ankiety wraz z jednym wypełnionym zbiorczym arkuszem odpowiedzi były przesyłane do biura kampanii.

W badaniu realizowanym metodą tradycyjną uczniowie byli typowani do badania w sposób losowy z zachowaniem proporcjonalności reprezentacyjności ze względu na płeć. Zarówno badania realizowane w sposób tradycyjny, jak i elektroniczny odbywały się z zachowaniem anonimowości.

4. CHARAKTERYSTYKA BADANYCH UCZNIÓW

4.1. Płeć

W przeprowadzonym badaniu wzięli udział uczniowie piątych klas szkół podstawowych. Łącznie zebrano 85 kwestionariuszy wypełnionych przez chłopców oraz 85 kwestionariuszy wypełnionych przez dziewczęta. Spośród nich część została odrzucona ze względu na niespełnianie kryteriów weryfikacji kwestionariuszy, opisanych w punkcie 3.2.2.1 (odrzucono 38 kwestionariuszy chłopców oraz 30 kwestionariuszy dziewcząt). W rezultacie próba badawcza dla gminy/miasta **Bielsko-Biała** kształtuje się następująco:

- ★ 47 chłopców
- ★ 55 dziewcząt

5. PREZENTACJA WYNIKÓW

5.1. Najważniejsze wyniki badania na próbie ogólnopolskiej

Wyniki pochodzą z badania ankietowego przeprowadzonego wśród uczniów szkół podstawowych oraz uczniów szkół gimnazjalnych.

Uczniowie szkół podstawowych zgodnie twierdzą, że palenie papierosów jest uzależniająca (chłopcy – **89%**, dziewczęta – **90%**). Na duże ryzyko związane z natłogowym paleniem papierosów wskazuje **89%** chłopców i **90%** dziewcząt, z kolei na duże ryzyko związane z nienatłogowym paleniem papierosów wskazuje co trzeci uczeń szkoły podstawowej (chłopcy – **33%**, dziewczęta – **27%**).

Po pierwszego papierosa sięga **15%** uczniów i **6%** uczennic szkoły podstawowej. Z kolei spośród uczniów szkół gimnazjalnych po papierosa sięga już **35%** chłopców i **33%** dziewcząt. Badani najczęściej sięgają po papierosa w wieku 11-12 lat czyli w momencie kończenia edukacji na poziomie szkoły podstawowej oraz w wieku 12-13 lat – w momencie nauki na poziomie szkoły gimnazjalnej.

Co dziesiąty chłopiec – uczeń szkoły gimnazjalnej sięga co najmniej po jednego po papierosa codziennie (1-5 papierosów dziennie – **4%**, 6-10 papierosów dziennie – **2%**, 10-20 papierosów dziennie – **2%**, więcej niż paczkę dziennie – **2%**), co dwudziesty (**5%**) mniej niż jeden raz na tydzień. Spośród dziewczynki codziennie po papierosa sięga co dwunasta uczennica gimnazjum (1-5 papierosów dziennie – **4%**, 6-10 papierosów dziennie – **2%**, 10-20 papierosów dziennie – **1%**, więcej niż paczkę dziennie – **2%**), a co czternasta (**7%**) pali okazjonalnie, mniej niż jeden papieros na tydzień.

Porównując odpowiedzi badanych na pytanie o częstotliwość palenia papierosów z pytaniem o opinię na temat powszechności tego zjawiska wśród rówieśników badanych uczniów można powiedzieć, że opinia o tym, że rówieśnicy palą papierosy jest bardziej powszechna niż samo palenie papierosów przez respondentów. Dotyczy to zarówno uczniów szkoły podstawowej, jak i gimnazjum. Spośród uczniów szkoły podstawowej pali papierosy **5%** chłopców i **2%** dziewcząt, natomiast wśród gimnazjalistów można spotkać **19%** chłopców i **18%** dziewcząt. Co jedenasty uczeń szkoły podstawowej i co trzeci uczeń gimnazjum jest przekonany, że spośród jego rówieśników przynajmniej połowa pali papierosy przynajmniej raz w miesiącu.

Badani uczniowie szkół podstawowych najczęściej wykazują się brakiem wiedzy na temat składu poszczególnych alkoholi. Spośród badanych zaledwie **33%** chłopców i **29%** dziewcząt wskazało, że alkohol, który znajduje się w piwie, winie i wódce to ten sam związek chemiczny. Poza tym, wykazują się także brakiem wiedzy na temat szkodliwości alkoholu spożywanego okazjonalnie, jak i natłogowo. Stosunkowo mało uczniów szkół podstawowych podziela opinię, że łatwo jest się uzależnić od alkoholu (chłopcy – **63%**, dziewczęta – **70%**). Spośród badanych prawie trzy czwarte chłopców (**72%**) i dziewcząt (**75%**) uznaje małą szkodliwość związaną ze sporadycznym spożywaniem alkoholu. Na duże ryzyko wskazuje zaledwie co ósmy badany uczeń (chłopcy – **15%**, dziewczęta – **13%**). Inaczej

przedstawiają się opinie badanych dotyczące nałogowego spożywania alkoholu. Spośród badanych **90%** dziewcząt i **82%** chłopców wskazuje na duże ryzyko związane z nałogowym spożywaniem alkoholu.

Uczniowie szkół podstawowych częściej sięgali po alkohol niż po papierosa. Można to dostrzec zarówno wśród chłopców jak i dziewczynek, chociaż po alkohol częściej sięgają chłopcy (**33%**) niż dziewczęta (**23%**). W grupie gimnazjalistów zjawisko spożywania alkoholu dosyć powszechne. Chłopcy częściej niż dziewczęta sięgnęli po alkohol jeszcze w okresie szkoły podstawowej (odpowiednio 11lat lub mniej: **18%, 12%**).

Spośród tych uczniów szkoły podstawowej, którzy próbowali kiedykolwiek alkoholu **17%** chłopców i **13%** dziewcząt zostało poczęstowanych przez rodziców. Podobne wyniki odnotowano w grupie uczniów gimnazjum (chłopcy – **17%**, dziewczęta – **18%**), chociaż w tej grupie można spotkać tych, których poczęstowali koledzy lub koleżanki (chłopcy – **21%**, dziewczęta – **24%**). Najczęściej spożywanym alkoholem przez uczniów szkoły podstawowej i gimnazjum jest piwo, gdyż jest to alkohol, co do którego badani są przekonani, że nie będą mieli większych problemów z jego zakupem. Badani gimnazjaliści częściej są przekonani, że nie kupią wódki, niż pozostałych trunków.

Jakkolwiek wśród uczniów szkół podstawowych problem spożywania alkoholu wydaje się być znikomy, bowiem **7%** chłopców i **5%** dziewcząt przyznało się do spożycia alkoholu w okresie co najmniej 30 dni przed badaniem, to do częstego spożywania przyznaje się co czwarty gimnazjalista (chłopcy – **25%**, dziewczęta – **24%**). Zarówno wśród uczniów szkół podstawowych, jak i gimnazjum większe jest przekonanie o spożywaniu alkoholu w grupie rówieśniczej niż realne spożycie alkoholu. Może to powodować duże niebezpieczeństwo, gdyż uczniowie gimnazjum mają nierealne wyobrażenie swojej grupy odniesienia, dzięki temu dążenie do akceptacji społecznej może motywować młodych do sięgnięcia po alkohol. Z drugiej strony uczniowie, spożywający regularnie alkohol, wyrażając lepsze wyobrażenie siebie samych w odniesieniu do grupy odniesienia mogą nie dostrzegać problemu spożycia alkoholu przez siebie samych.

Badani uczniowie szkół podstawowych mają świadomość, że okazjonalne spożywanie alkoholu jest szkodliwe dla ich zdrowia oraz może prowadzić do uzależnienia także osób w młodym wieku. W opinii badanych uczniów okazjonalne spożywanie alkoholu przez dorosłych oprócz tego, że może prowadzić do uzależnienia ma także efekt uspokajający.

Badani uczniowie szkół podstawowych w zdecydowanej większości wskazywali, że osoba pijana może łatwo ulec wypadkowi (chłopcy – **64%**, dziewczęta – **67%**). Mniej więcej trzech na ośmiu badanych odpowiedziało, że osoba pijana może uczestniczyć w bójce (chłopcy – **37%**, dziewczęta **38%**), a prawie co trzeci badany zwrócił uwagę, że osoba pijana może popełnić przestępstwo (chłopcy i dziewczęta – **31%**). Spośród badanych niemalże co piąty podkreślił fakt, że osoba pijana może zostać okradziona (chłopcy – **19%**, dziewczęta – **18%**).

Badani uczniowie szkół podstawowych postawieni w konkretnej sytuacji (pomoc koledze lub koleżance) częściej zwróciliby się o pomoc do konkretnej instytucji niż

do koleżanki lub kolegi (chłopcy i dziewczęta **7%**). Poza tym badani częściej zwróciłiby się do instytucji w obrębie szkoły niż poza nią np. policja (chłopcy – **13%**, dziewczęta – **9%**), telefon zaufania (chłopcy i dziewczęta – **11%**). O pomoc do instytucji w obrębie szkoły częściej zwróciłyby się dziewczynki, natomiast chłopcy częściej niż dziewczynki udaliby się z prośbą o pomoc do policji.

Wprawdzie nie można jeszcze mówić o występowaniu zjawiska spożywania alkoholu w wymiarze masowym, to niepokojący jest fakt częstego upijania się młodych ludzi zwłaszcza, że niemalże połowa badanych jest przekonana o łatwej dostępności jakiegokolwiek trunku. Pośród badanych niemalże co piąty (**19%**) chłopiec i co szósta dziewczynka (**15%**) kupiła dla siebie kiedykolwiek alkohol, a co ósmy chłopiec i co dziesiąta dziewczynka (**10%**) zrobiła to w ciągu ostatnich 30 dni.

Można mówić o kształtującym się problemie związanym z dostępnością marihuany wśród gimnazjalistów. Dostępność marihuany, substancji zakazanej w Polsce, jest wśród gimnazjalistów prawie taka sama jak dostępność papierosów, powszechnie dostępnych, a zakazanych tylko dla osób do 18 roku życia. Spośród badanych respondentów **28%** chłopców i tyle samo dziewcząt przyznało się, że zdobycie marihuany byłoby dla nich łatwe lub bardzo łatwe.

Jakkolwiek **85%** chłopców i **89%** dziewcząt nigdy nie próbowało zażyć marihuany, to pozostali pierwszy kontakt z marihuaną mieli najczęściej w wieku 14 lat. Wśród gimnazjalistów pierwszy kontakt z marihuaną odbywa się zazwyczaj za pośrednictwem kolegów i koleżanek (chłopcy – **9%**, dziewczęta **8%**), chociaż spośród tych uczniów, którzy kiedykolwiek spróbowali marihuany **33%** chłopców i **27%** dziewcząt nie pamięta kiedy to miało miejsce.

Co jedenasty chłopiec (**9%**) i co czternasta dziewczynka (**7%**) przyznaje się do zapalenia marihuany w ciągu ostatniego roku, spośród nich **40%** chłopców i **27%** dziewcząt zapaliło ją w ciągu ostatnich 30 dni przed badaniem ankietowym. Spośród badanych **12%** chłopców i **15%** dziewcząt jest przekonanych, że wśród ich rówieśników ponad połowa już miała kontakt z marihuaną, a prawie co trzeci gimnazjalista jest w stanie wskazać miejsca, w których można nabyć marihuanę.

Gimnazjaliści wiedzą gdzie najłatwiej kupić dopalacze i są przekonani, że poradziłoby sobie z ich zakupem. Zdobycie dopalaczy byłoby łatwe dla dwóch spośród siedmiu chłopców (**28%**) oraz prawie dla co trzeciej dziewczynki (**30%**).

Spośród badanych gimnazjalistów **9%** chłopców i **6%** dziewcząt przyznało się do zażycia dopalaczy, spośród których **22%** chłopców i **17%** dziewcząt zażyło dopalacze jeszcze przed ukończeniem 11 roku życia i tyle samo w wieku 11 – 13 lat. Co trzecia osoba, która kiedykolwiek spróbowała dopalaczy, została nimi poczęstowana.

Spośród gimnazjalistów, którzy w ogóle zażywają dopalaczy duża część z nich zażywa je co najmniej od roku i można tutaj mówić o regularności. Spośród ankietowanych **4%** chłopców i **3%** dziewcząt zażywało dopalaczy w ciągu ostatniego roku, podczas gdy niewiele mniej badanych zażywało dopalaczy w ciągu ostatnich 30 dni przed badaniem (chłopcy – **3%**, dziewczęta – **2%**).

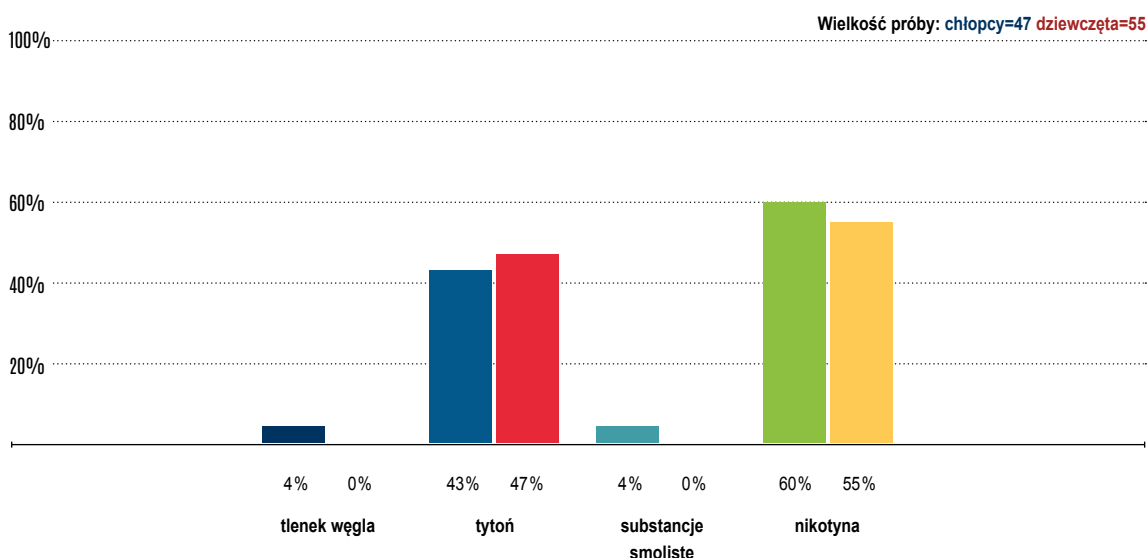
Dziewczęta częściej są przekonane, że wśród ich znajomych więcej jest osób, które kiedykolwiek zażywały dopalaczy. Więcej niż co piąty badany stwierdził, że wśród jego znajomych jest około 10% tych, którzy kiedykolwiek zażywali dopalaczy (chłopcy – **22%**, dziewczęta – **23%**). Mniej więcej **9%** chłopców i **16%** dziewcząt wskazało na 10% do 25% próbujących dopalaczy. Spośród badanych **9%** chłopców i **14%** dziewcząt jest przekonanych, że wśród ich rówieśników ponad połowa już brała dopalacze.

5.2. Palenie papierosów przez młodzież

Pytanie 1.

Jak nazywa się silnie toksyczna i uzależniająca substancja zawarta w papierosie?

- tlenek węgla,
- tytoń,
- substancje smoliste,
- nikotyna.



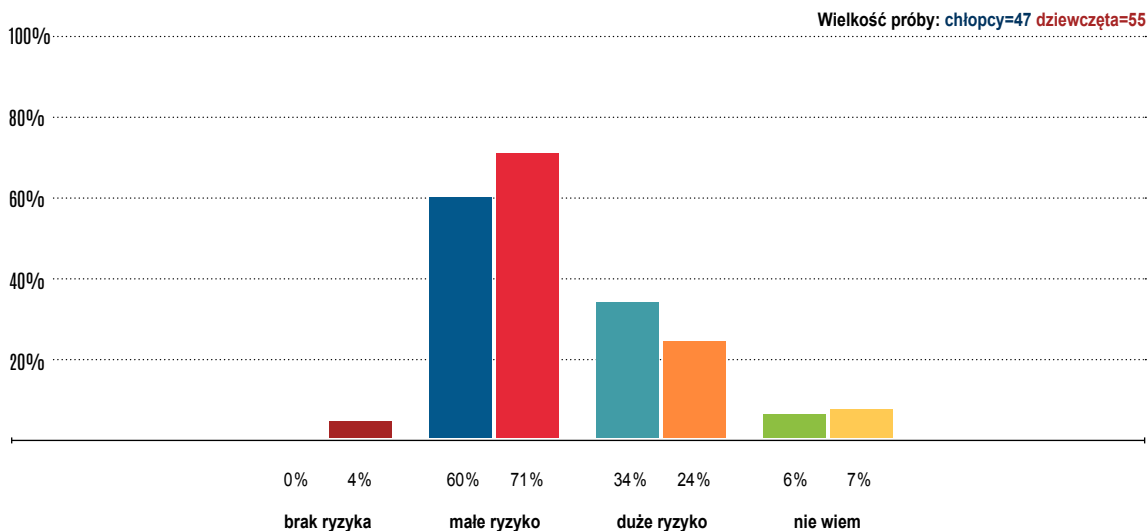
Na postawione w kwestionariuszu pytanie: *Jak nazywa się silnie toksyczna i uzależniająca substancja zawarta w papierosie* uczniowie szkół podstawowych z terenu Państwa gminy odpowiedzieli następująco: nikotyna chłopcy **60%**, dziewczęta **55%** oraz na tytoń chłopcy **43%**, dziewczęta **47%**. Wskaźnik odpowiedzi na tlenek węgla wynosił **4%** i **0%** oraz na substancje smoliste **4%** i **0%**. Dla porównania uczniowie szkół podstawowych z terenu Polski w połowie wskazali na nikotynę (chłopcy i dziewczęta po **53%**) oraz na tytoń (chłopcy **48%**, dziewczęta **50%**). Pozostałe substancje były wskazywane w znikomym stopniu.

Warto podkreślić, że silnie uzależniająca substancją zawartą w papierosie jest nikotyna, która jest składnikiem tytoniu. Na uwagę zasługuje fakt, że spośród ogółu badanych uczniów (próba ogólnopolska) mniej więcej połowa wskazała na nikotynę. Wysokie wskazania na nikotynę wskazują na precyzyjną i konkretną wiedzę.

Pytanie 2.

Jak bardzo, Twoim zdaniem, ludzie szkodzą sobie (zdrowotnie lub w inny sposób), jeśli palą papierosy od czasu do czasu (nienatogowo)?

- a) brak ryzyka,
- b) małe ryzyko,
- c) duże ryzyko,
- d) nie wiem.

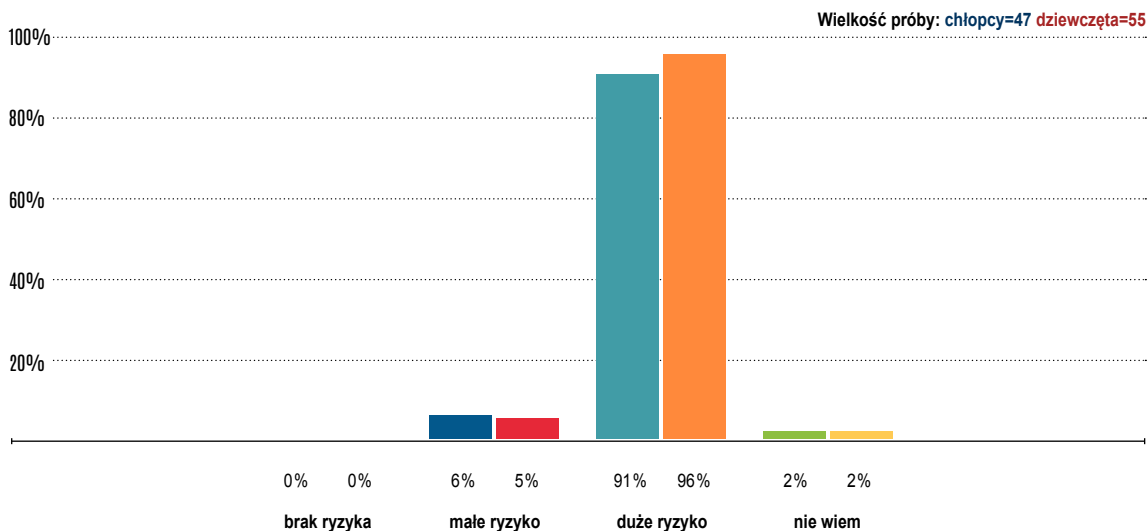


Z kolei na postawione uczniom szkół podstawowych pytanie: *Jak bardzo, Twoim zdaniem, ludzie szkodzą sobie (zdrowotnie lub w inny sposób), jeśli palą papierosy od czasu do czasu (nienatogowo)* chłopcy w **60%** oraz dziewczynki w **71%** wskazywali na małe ryzyko. Na duże ryzyko wskazało **34%** chłopców i **24%** dziewcząt. Jakkolwiek **6%** chłopców i **7%** dziewcząt nie ma sprecyzowanego zdania w tej kwestii, to wskaźnik odpowiedzi *brak ryzyka* związanego ze sporadycznym paleniem papierosów wynosi **0%** dla chłopców i **4%** dla dziewcząt.

Pytanie 3.

Jak bardzo, Twoim zdaniem, ludzie szkodzą sobie (zdrowotnie lub w inny sposób), jeśli palą papierosy natógowo (ok. paczki dziennie)?

- a) brak ryzyka,
- b) małe ryzyko,
- c) duże ryzyko,
- d) nie wiem.

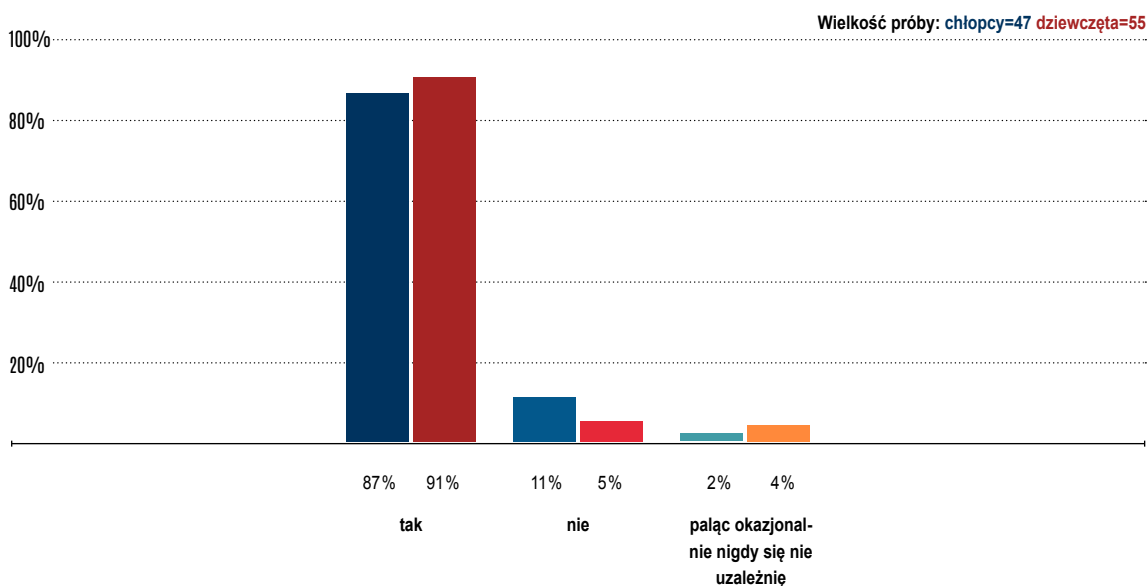


Na postawione pytanie: *Jak bardzo, Twoim zdaniem, ludzie szkodzą sobie (zdrowotnie lub w inny sposób), jeśli palą papierosy natógowo (ok. paczki dziennie)* **91%** chłopców i **96%** dziewcząt wskazało na duże ryzyko, a w opinii **6%** chłopców i **5%** dziewcząt natógowe palenie papierosów wiąże się z małym ryzykiem. Od odpowiedzi uchylito się **2%** chłopców i **2%** dziewcząt.

Pytanie 4.

Czy łatwo uzależnić się od palenia papierosów?

- a) tak,
- b) nie,
- c) paląc okazjonalnie, nigdy się nie uzależnię.



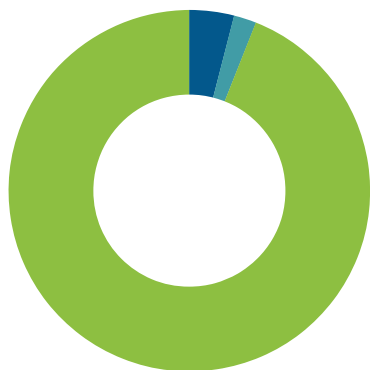
Zgodnie z wynikami badań ogólnopolskich według połowy badanych uczniów szkół podstawowych sporadyczne palenie papierosów niesie ze sobą duże niebezpieczeństwo (zdrowotne lub inne). Poza tym w grupie badanych uczniów z terenu Państwa gminy/miasta **87%** chłopców i **91%** dziewcząt uważa, że łatwo jest się uzależnić od palenia papierosów. Zaledwie **2%** chłopców i **4%** dziewcząt jest zdania, że palenie okazjonalne nigdy nie uzależnia.

Pytanie 5.

Ile miałeś/miałaś lat, kiedy zdarzyło Ci się PO RAZ PIERWSZY w życiu zapalić papierosa?

- a) 7 lub mniej,
- b) 8-10,
- c) 11-12,
- d) nie pamiętam,
- e) nigdy nie zapaliłem/zapaliłam.

Wielkość próby: chłopcy=47 dziewczęta=55



CHŁOPCY

4% 11-12
2% nie pamiętam
94% nigdy nie zapaliłem/zapaliłam



DZIEWCZYNKI

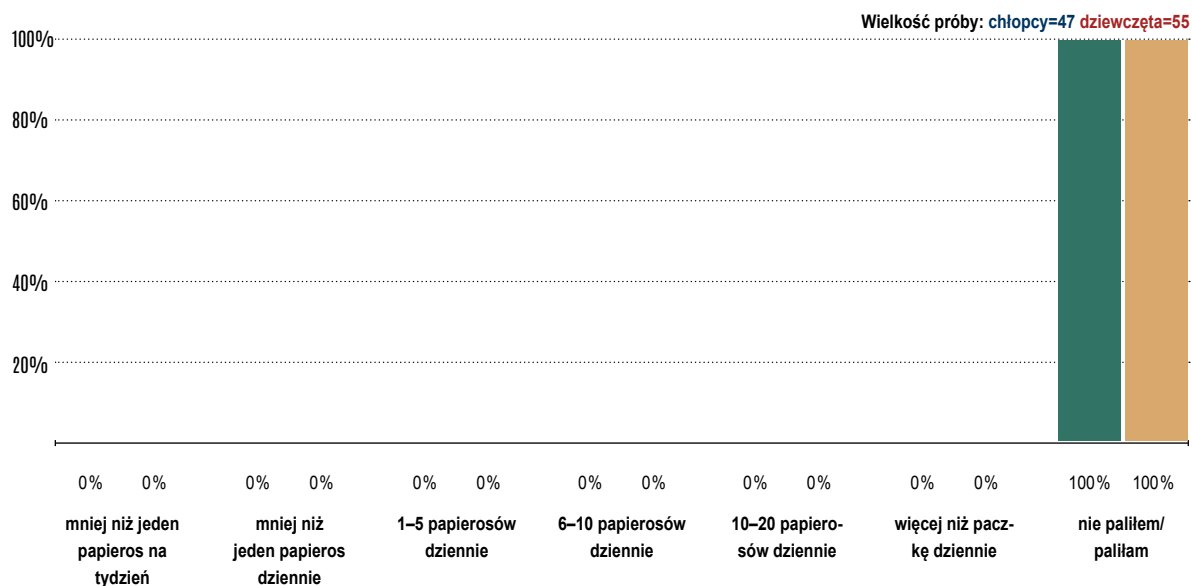
100% nigdy nie zapaliłem/zapaliłam

Porównując odpowiedzi dla próby ogólnopolskiej wśród dwóch grup wiekowych można zauważyć, że okres pierwszego sięgnięcia po papierosa przypada na lata nauki w szkole podstawowej u **15%** chłopców i zaledwie **6%** dziewcząt. Odnosząc się do wyników z terenu Państwa gminy warto podkreślić, że spośród uczniów szkół podstawowych **0%** chłopców i **0%** dziewcząt po papierosa sięgnęło jeszcze przed pójściem do szkoły, **4%** chłopców i **0%** dziewcząt w wieku 11-12 lat czyli w momencie kończenia edukacji na poziomie szkoły podstawowej. **94%** chłopców i **100%** dziewcząt, kończąc szkołę podstawową, nie miało jeszcze kontaktu z papierosami.

Pytanie 6.

Jak często palites/palitas papierosy w ciągu OSTATNICH 30 DNI?

- a) mniej niż jeden papieros na tydzień,
- b) mniej niż jeden papieros dziennie,
- c) 1–5 papierosów dziennie,
- d) 6–10 papierosów dziennie,
- e) 10–20 papierosów dziennie,
- f) więcej niż paczkę dziennie,
- g) nie palitem/palitam.



W wynikach ogólnopolskich uczniowie szkół podstawowych w ciągu ostatnich 30 dni zazwyczaj nie sięgali po papierosa. Spośród badanych z terenu Państwa gminy **0%** chłopców paliło w ciągu ostatnich 30 dni (rzadziej niż raz na tydzień), **0%** sięgnęło po papierosa rzadziej niż raz na dzień. Spośród uczniów z terenu gminy/miasta Bielsko-Biała biorących udział w badaniu, **0%** chłopców zadeklarowało, że pali papierosy w ilości przekraczającej paczkę dziennie, a **100%** – że nie paliło wcale. W skali ogólnopolskiej badane uczennice szkół podstawowych rzadziej niż chłopcy sięgają po papierosa, jednak w skali gminy/miasta **100%** dziewcząt zadeklarowało, że w ciągu ostatnich 30 dni nie sięgało po papierosa, a **0%** wskazało, że pali około 10-20 papierosów dziennie. Mniej niż jeden papieros na tydzień pali **0%** dziewcząt.

Pytanie 7.

Ilu, wg Twojej oceny, Twoich rówieśników pali papierosy przynajmniej raz w miesiącu?

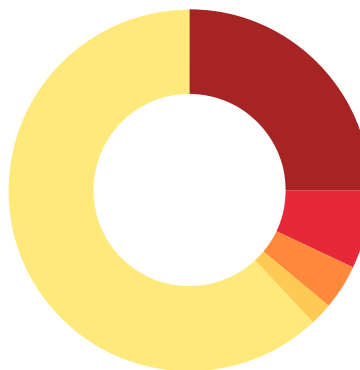
- a) mniej niż 10%,
- b) pomiędzy 10% a 25%,
- c) około połowa,
- d) większość,
- e) nie wiem.

Wielkość próby: chłopcy=47 dziewczęta=55



CHŁOPCY

26% mniej niż 10%
6% pomiędzy 10% a 25%
2% około połowa
2% większość
64% nie wiem.



DZIEWCZYNKI

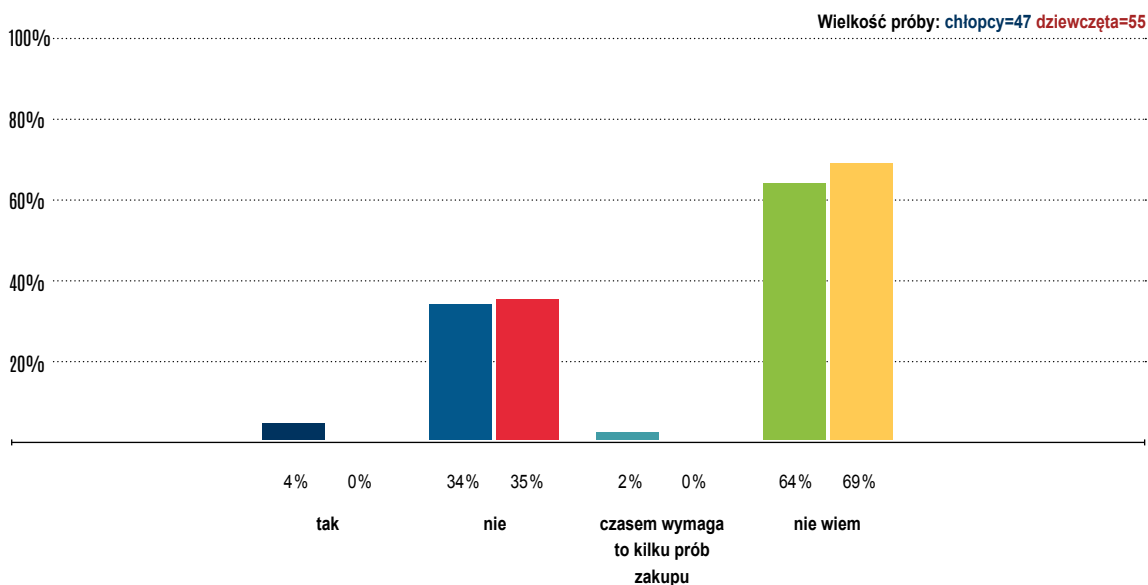
25% mniej niż 10%
7% pomiędzy 10% a 25%
4% około połowa
2% większość
62% nie wiem.

Porównując odpowiedzi badanych na pytanie o częstotliwość palenia papierosów z pytaniem o opinię na temat powszechności tego zjawiska wśród rówieśników badanych uczniów można powiedzieć, że w skali ogólnopolskiej opinia o tym, że rówieśnicy palą papierosy jest bardziej powszechna niż samo palenie papierosów przez respondentów. Dotyczy to zarówno uczniów szkół podstawowych, jak i gimnazjalnych. Spośród badanych z terenu Państwa gminy/miasta **64%** uczniów i **62%** uczennic szkół podstawowych nie potrafi ocenić, czy ich rówieśnicy palą papierosy, czy też nie, a **26%** chłopców i **25%** dziewcząt stwierdza, że spośród ich rówieśników co dziesiąty pali papierosy przynajmniej raz w miesiącu. Spośród badanych którzy twierdzą, że wśród ich znajomych jest między 10% a 25% palących papierosy można znaleźć **6%** chłopców i **7%** dziewcząt. Na większość wskazuje **2%** chłopców i **2%** dziewcząt.

Pytanie 8.

Czy Tobie lub osobie w Twoim wieku łatwo jest kupić papierosy?

- a) tak,
- b) nie,
- c) czasem wymaga to kilku prób zakupu,
- d) nie wiem, nigdy nie próbowałem/próbowałam.

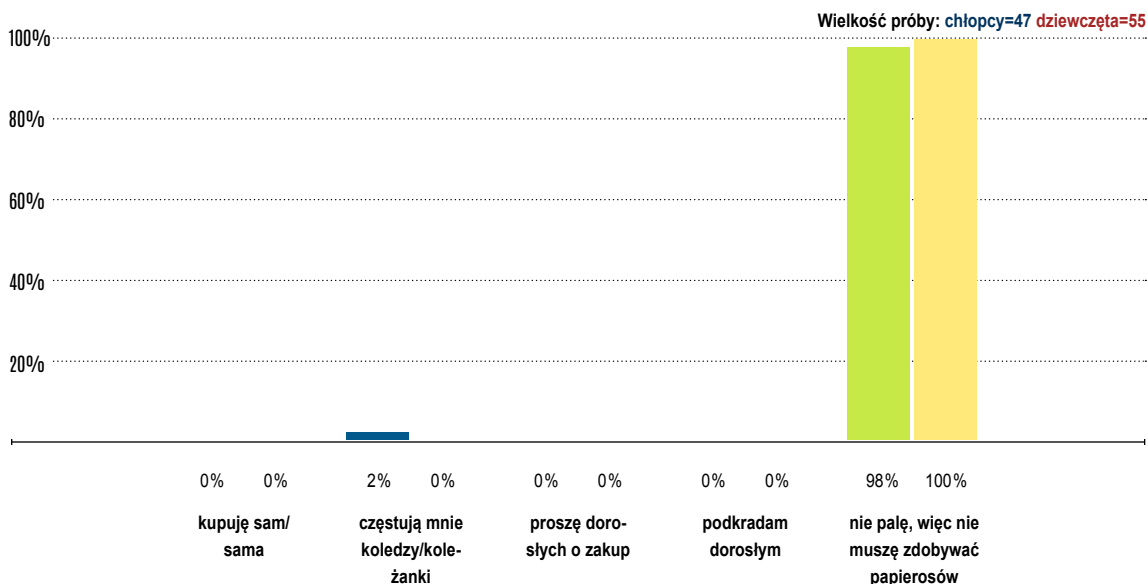


Odnosząc się do odpowiedzi uczniów szkół podstawowych należy stwierdzić, że w skali ogólnopolskiej duża część badanych nie jest zainteresowana zakupem papierosów (chłopcy – **67%**, dziewczęta – **72%**), a co czwarty chłopiec (**25%**) i **24%** wyraża przekonanie, że zakup papierosów jest niemożliwy. Odnosząc się jednak do wyników z terenu Państwa gminy/miasta należy stwierdzić, że **4%** uczniów i **0%** uczennic szkół podstawowych jest przekonanych o pozytywnej próbie zakupu papierosów. W opinii badanych zakup papierosów nie udałby się **34%** chłopców i **35%** dziewcząt, a do którejś z kolei udanej próby przyznało się **2%** chłopców i **0%** dziewcząt. Spośród ankietowanych **64%** chłopców i **69%** dziewcząt nie ma wyrobionego zdania w tej kwestii

Pytanie 9.

W jaki sposób zdobywasz papierosy, które palisz?

- a) kupuję sam/sama,
- b) częstują mnie koledzy/koleżanki,
- c) proszę dorosłych o zakup,
- d) podkradam dorosłym,
- e) nie palę, więc nie muszę zdobywać papierosów.



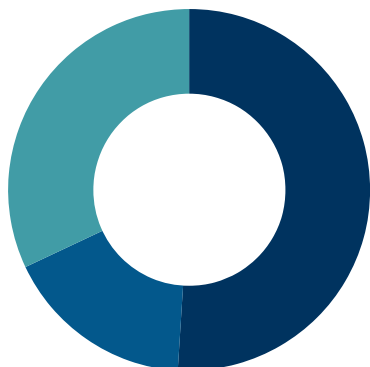
Biorąc pod uwagę wyniki badań ogólnopolskich należy stwierdzić, że palący papierosy uczniowie szkół podstawowych najczęściej są częstowani przez koleżanki lub kolegów (chłopcy - **3%**, dziewczęta - **1%**), jak również podkradają dorosłym (chłopcy - **2%**, dziewczęta - **1%**). Spośród badanych uczniów szkół podstawowych z terenu Państwa gminy/miasta **2%** chłopców i **0%** dziewcząt jest częstowanych przez koleżanki lub kolegów, **0%** chłopców i **0%** dziewcząt prosi o zakup dorosłych, a **0%** chłopców i **0%** dziewcząt podkrada papierosy dorosłym. **0%** chłopców i **0%** dziewcząt kupuje papierosy samemu.

Pytanie 10.

Czy wypalenie jednego papierosa szkodzi?

- a) tak,
- b) nie,
- c) nie wiem.

Wielkość próby: chłopcy=47 dziewczęta=55



CHŁOPCY

51% tak
17% nie
32% nie wiem



DZIEWCZYNKI

50% tak
25% nie
25% nie wiem

Uczniom szkoły podstawowej postawiono pytanie czy wypalenie jednego papierosa szkodzi? Z zebranych danych z terenu całej Polski wynika, że nieco ponad połowa badanych (chłopcy **55%**, dziewczęta – **53%**) jest przekonana, że wypalenie jednego papierosa szkodzi. Przeciwnego zdania jest **19%** chłopców i **17%** dziewcząt. Poza tym **26%** chłopców i **30%** dziewcząt deklaruje brak wiedzy w tej kwestii. Odnosząc to zagadnienie do ankietowanych z terenu Państwa gminy należy stwierdzić, że **51%** chłopców i **50%** dziewcząt uważa, że szkodzi wypalenie nawet jednego papierosa.

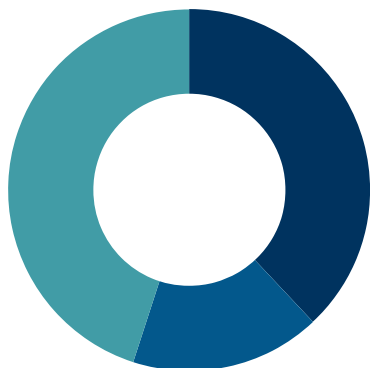
5.2. Picie alkoholu przez młodzież

Pytanie 11.

Czy alkohol, który znajduje się w piwie, winie i wódce jest taki sam (to ten sam związek chemiczny)?

- a) tak,
- b) nie,
- c) nie wiem.

Wielkość próby: chłopcy=47 dziewczęta=55



CHŁOPCY

38% tak
17% nie
45% nie wiem



DZIEWCZYNKI

29% tak
27% nie
44% nie wiem

Kolejnym zagadnieniem podjętym w socjologicznym badaniu empirycznym realizowanym w ramach programu Zachowaj Trzeźwy Umysł® są opinie uczniów szkół podstawowych na temat szkodliwości alkoholu i jego spożywania.

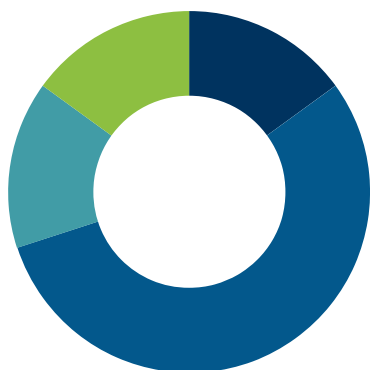
Na postawione w kwestionariuszu skierowanym do uczniów szkół podstawowych pytanie: *Czy alkohol, który znajduje się w piwie, winie i wódce jest taki sam (to ten sam związek chemiczny)* najczęściej badani deklarowali brak wiedzy. W skali ogólnopolskiej wskaźnik odpowiedzi poprawnych, wskazujących na ten sam związek, kształtował się następująco: chłopcy – **33%**, dziewczęta – **29%**. Można zatem powiedzieć, że niewiele mniej niż co trzeci badany wykazuje się poprawną wiedzą w tym zakresie. Odnosząc się jednak do danych empirycznych zebranych z terenu państwa gminy należy stwierdzić, że poprawną wiedzą wykazało się **38%** chłopców i **29%** dziewcząt. Warto jednak podkreślić, że **17%** chłopców i **27%** dziewcząt jest przekonanych, że alkohol znajdujący się w piwie, winie, wódce nie jest taki sam.

Pytanie 12.

Jak bardzo, Twoim zdaniem, ludzie szkodzą sobie (zdrowotnie lub w inny sposób), jeśli piją alkohol od czasu do czasu (nie natógowo, ale okazjonalnie)?

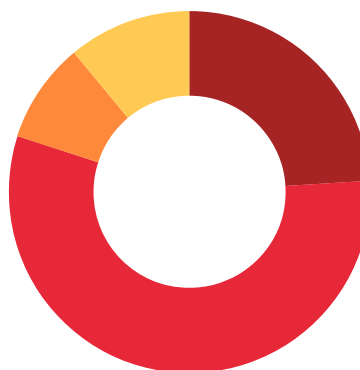
- a) brak ryzyka,
- b) małe ryzyko,
- c) duże ryzyko,
- d) nie wiem.

Wielkość próby: chłopcy=47 dziewczęta=55



CHŁOPCY

15% brak ryzyka
55% małe ryzyko
15% duże ryzyko
15% nie wiem



DZIEWCZYNKI

24% brak ryzyka
56% małe ryzyko
9% duże ryzyko
11% nie wiem

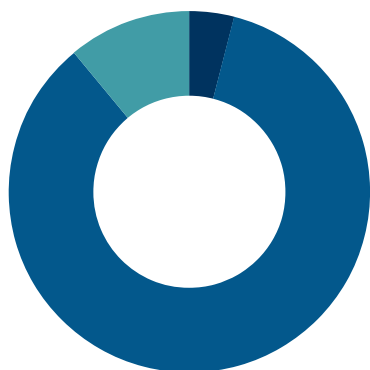
Gdyby połączyć kategorie odpowiedzi wskazujące na brak ryzyka i małe ryzyko związane z okazjonalnym spożywaniem alkoholu można by powiedzieć, że spośród badanych uczniów szkół podstawowych z terenu całej Polski prawie trzy czwarte chłopców (**72%**) i dziewcząt (**75%**) uznaje małą szkodliwość zdrowotną związaną ze sporadycznym spożywaniem alkoholu. Porównując jednak wyniki z terenu Państwa gminy/miasta należy stwierdzić, że **15%** chłopców i **9%** dziewcząt wskazuje na duże ryzyko związane z okazjonalnym spożywaniem alkoholu. Kolejne kategorie odpowiedzi przedstawiają się następująco: małe ryzyko – chłopcy (**55%**), dziewczęta (**56%**), brak ryzyka – chłopcy (**15%**), dziewczęta (**24%**), nie wiem – chłopcy (**15%**), dziewczęta (**11%**).

Pytanie 13.

Jak bardzo, Twoim zdaniem, ludzie szkodzą sobie (zdrowotnie lub w inny sposób), gdy piją alkohol bardzo często lub nałogowo?

- a) brak ryzyka,
- b) małe ryzyko,
- c) duże ryzyko,
- d) nie wiem.

Wielkość próby: chłopcy=47 dziewczęta=55



CHŁOPCY

4% małe ryzyko
85% duże ryzyko
11% nie wiem



DZIEWCZYNKI

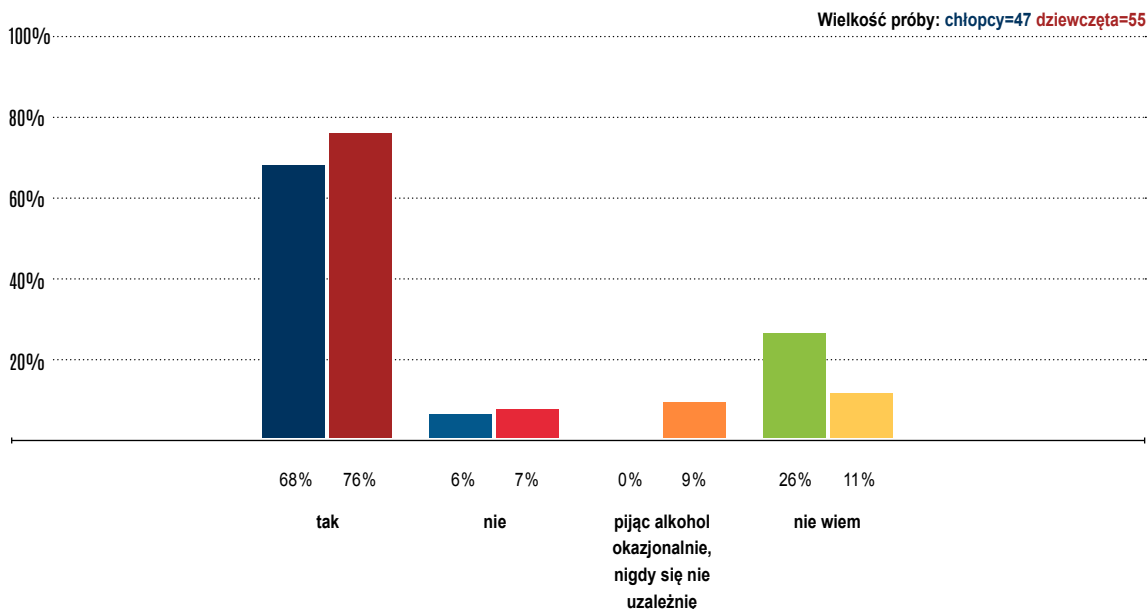
91% duże ryzyko
9% nie wiem

Spośród badanych uczniów szkół podstawowych z terenu całej Polski **90%** dziewcząt i **82%** chłopców wskazuje na duże ryzyko, a zaledwie **4%** dziewcząt i **8%** chłopców wskazuje na małe ryzyko związane z nałogowym spożywaniem alkoholu. Odnosząc się z kolei do wyników szkół podstawowych z terenu gminy warto podkreślić, że **85%** chłopców i **91%** dziewcząt wskazuje na duże ryzyko, a **0%** dziewcząt i **4%** chłopców wskazuje na małe ryzyko związane z nałogowym spożywaniem alkoholu. **11%** chłopców i **9%** dziewcząt tłumacząc się niewiedzą nie zajęła jednoznacznego stanowiska w tej kwestii.

Pytanie 14.

Czy łatwo uzależnić się od alkoholu?

- a) tak,
- b) nie,
- c) pijąc alkohol okazjonalnie, nigdy się nie uzależnię,
- d) nie wiem.



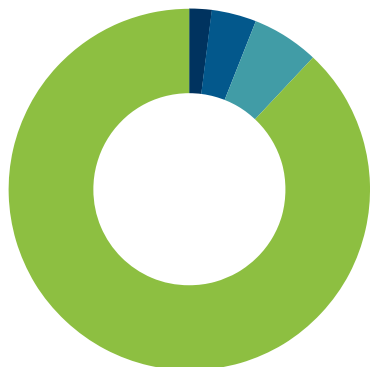
Spośród ogółu badanych uczniów zaledwie **63%** chłopców i **70%** dziewcząt podziela opinię, że łatwo jest się uzależnić od alkoholu. Spośród badanych uczniów z terenu Państwa gminy/miasta **68%** chłopców i **76%** dziewcząt podziela opinię, że łatwo jest się uzależnić od alkoholu, **6%** chłopców i **7%** dziewcząt jest przeciwnego zdania, a **0%** chłopców i **9%** dziewcząt wyraża opinię, że pijąc alkohol okazjonalnie, nigdy się nie uzależni. Poza tym **26%** chłopców i **11%** dziewcząt nie ma na ten temat wiedzy.

Pytanie 15.

Ile miałeś/miałaś lat, kiedy zdarzyło Ci się PO RAZ PIERWSZY w życiu spróbować alkoholu?

- a) 7 lub mniej,
- b) 8–10,
- c) 11–12,
- d) nie pamiętam,
- e) nigdy nie próbowałem/próbowałam.

Wielkość próby: chłopcy=47 dziewczęta=55



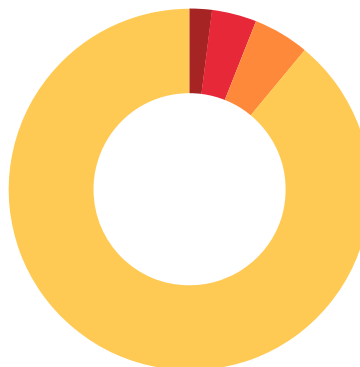
CHŁOPCY

2% 7 lub mniej

4% 8–10

6% 11–12

88% nigdy nie próbowałem/próbowałam



DZIEWCZYNKI

2% 7 lub mniej

4% 8–10

5% nie pamiętam

89% nigdy nie próbowałem/próbowałam

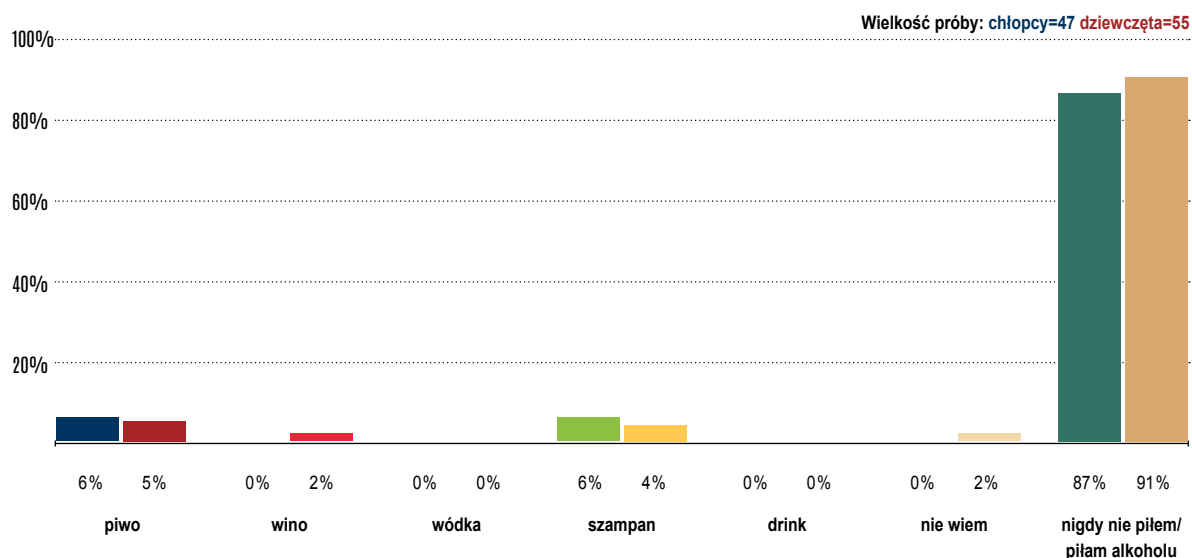
Z zebranych, w drodze ogólnopolskich badań socjologicznych, danych statystycznych wynika, że uczniowie szkół podstawowych częściej sięgali po alkohol niż po papierosa. Można to dostrzec zarówno wśród chłopców jak i dziewczynek. Warto zwrócić uwagę, że po alkohol sięgają częściej chłopcy niż dziewczęta. Gdyby połączyć kategorie odpowiedzi wskazujące na jakiegokolwiek sięgnięcie po alkohol wskaźnik odpowiedzi twierdzących dla ogółu chłopców wynosiłby (33%), natomiast dla dziewcząt (23%). Według deklaracji wśród badanych w wieku 7 lat i mniej, częściej sięgali po alkohol chłopcy (9%) niż dziewczęta (6%). W wieku 8-10 lat po alkohol sięgnęło 9% chłopców i 5% dziewczynek, podobnie jak w wieku 11-12 lat (chłopcy – 8%, dziewczęta – 6%). Spośród badanych co czternasty chłopiec (7%) i co szesnasta dziewczynka (6%) nie jest w stanie podać wieku, w którym po raz pierwszy zdarzyło im się spróbować alkoholu.

Odpowiedzi na pytanie: *Ile miałeś/miałaś lat, kiedy zdarzyło Ci się po raz pierwszy w życiu spróbować alkoholu* dla respondentów z Państwa gminy przedstawiają się następująco: 7 lub mniej lat – 2% chłopcy, 2% dziewczęta, 8-10 lat – 4% chłopcy, 4% dziewczęta, 11-12 lat – 6% chłopcy, 0% dziewczęta. Spośród przebadanych uczniów z terenu Państwa gminy/miasta 88% chłopców i 89% dziewczynek jeszcze nigdy nie próbowało alkoholu.

Pytanie 16.

Alkohol, którego spróbowałeś/spróbowałaś po raz pierwszy w życiu, to:

- a) piwo,
- b) wino,
- c) wódka,
- d) szampan,
- e) drink,
- f) nie wiem,
- g) nigdy nie piłem/piłam alkoholu.



Uczniowie szkół podstawowych niemalże zgodnie twierdzą, że pierwszym alkoholem było piwo dla **17%** chłopców i **12%** dziewcząt oraz szampan dla **11%** chłopców i **9%** dziewcząt. Pozostałe trunki to wino (chłopcy – **4%**, dziewczęta – **2%**), drink (chłopcy – **2%**, dziewczęta – **1%**) oraz wódka, którą z kolei częściej pili chłopcy (**3%**) niż dziewczęta (**1%**). Co dwudziesty piąty uczeń nie pamięta jaki alkohol próbował po raz pierwszy.

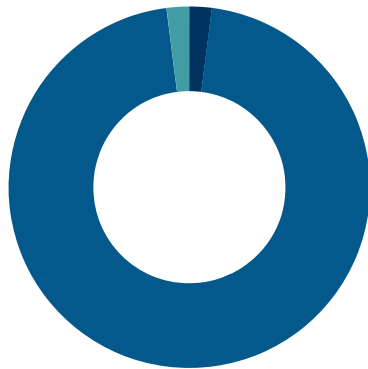
Z kolei piwo było pierwszym alkoholem dla **6%** chłopców i **5%** uczennic szkół podstawowych z terenu Państwa gminy/miasta, szampan dla **6%** chłopców i **4%** dziewcząt, wino dla **0%** chłopców i **2%** dziewcząt, wódka dla **0%** chłopców i **0%** dziewcząt, natomiast drink dla **0%** chłopców i **0%** dziewcząt. Spośród ankietowanych **0%** chłopców i **2%** dziewcząt nie wie jaki piło alkohol.

Pytanie 17.

Czy zdarzyło Ci się pić alkohol w ciągu OSTATNICH 30 DNI?

- a) tak,
- b) nie,
- c) nie pamiętam.

Wielkość próby: chłopcy=47 dziewczęta=55



CHŁOPCY

2% tak
96% nie
2% nie pamiętam



DZIEWCZYNKI

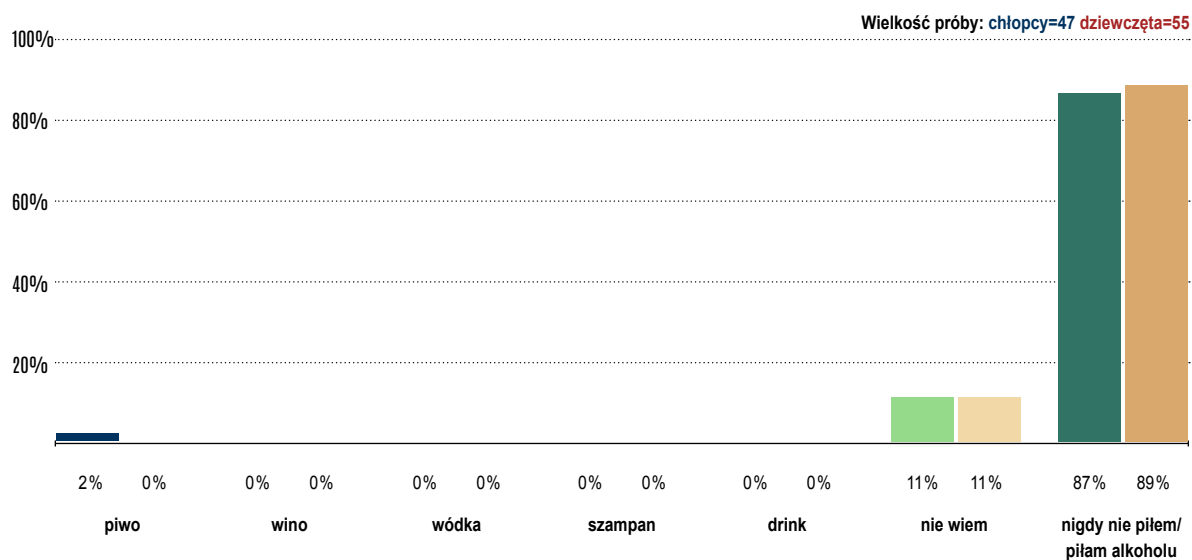
100% nie
0% nie pamiętam

Wśród uczniów szkół podstawowych z terenu całej Polski problem spożywania alkoholu wydaje się być znikomy, chociaż niepokojące jest, że **7%** chłopców i **5%** dziewcząt przyznało się do spożycia alkoholu w okresie co najmniej 30 dni przed badaniem. W skali Państwa gminy/miasta odsetek ten wynosi dla chłopców **2%** natomiast dla dziewcząt **0%**.

Pytanie 18.

Alkohol, który pites/pitas w ciągu ostatnich 30 dni, to?

- a) piwo,
- b) wino,
- c) wódka,
- d) szampan,
- e) drink,
- f) nie wiem,
- g) nigdy nie pitem/pitam alkoholu.



Ogólnie rzecz biorąc spożywających alkohol uczniów szkół podstawowych można określić mianem nieświadomych początkujących, którzy zazwyczaj nie wiedzą jaki alkohol spożywali. Można przypuszczać, że zostali nim poczęstowani. Odnosząc się jednak do badanych uczniów z Państwa gminy/miasta należy stwierdzić, że **11%** chłopców i **11%** dziewcząt nie wie jaki alkohol piło w ciągu ostatnich 30 dni. Z kolei co do pozostałych trunków, jakie spożywali uczniowie szkół podstawowych, należy stwierdzić, że **2%** chłopców i **0%** dziewcząt piło piwo, **0%** chłopców i **0%** dziewcząt wino, **0%** chłopców i **0%** dziewcząt wódkę, **0%** chłopców i **0%** dziewcząt szampana, **0%** chłopców i **0%** dziewcząt drinka.

Pytanie 19.

Ilu, wg Twojej oceny, Twoich rówieśników piło alkohol przynajmniej raz w życiu?

- a) mniej niż 10%,
- b) pomiędzy 10% a 25%,
- c) około połowa,
- d) większość,
- e) nie wiem.

Wielkość próby: chłopcy=47 dziewczęta=55



CHŁOPCY

23% mniej niż 10%
13% pomiędzy 10% a 25%
2% około połowa
2% większość
60% nie wiem.



DZIEWCZYNKI

22% mniej niż 10%
9% pomiędzy 10% a 25%
9% około połowa
7% większość
53% nie wiem.

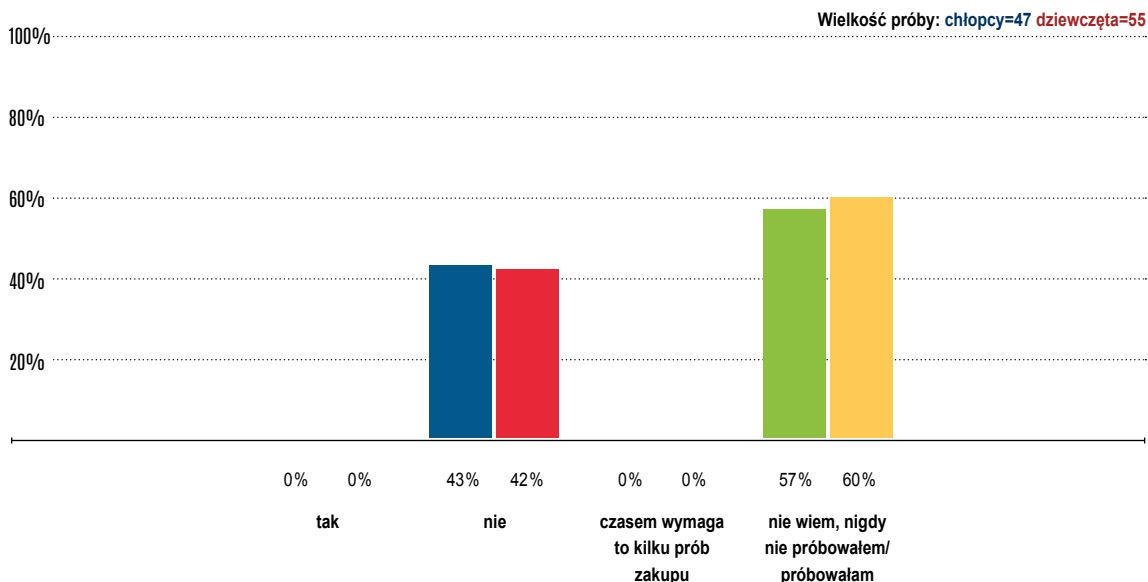
Kwestionariusz ankiety dotyczył także opinii badanych uczniów wobec zjawiska spożywania alkoholu przez ich rówieśników. Biorąc pod uwagę fakt, że spożywanie alkoholu wśród uczniów szkół podstawowych nie jest aż tak bardzo popularne jak wśród gimnazjalistów, uczniom szkół podstawowych postawiono pytanie: *Ilu, według Twojej oceny, Twoich rówieśników piło alkohol przynajmniej raz w życiu.* Ogółem badani uczniowie szkół podstawowych najczęściej nie potrafili udzielić jednoznacznej odpowiedzi (nie wiem: chłopcy – **44%**, dziewczęta – **45%**), a co piąty twierdzi, że wśród jego znajomych pijących alkohol przynajmniej raz w życiu jest mniej niż 10% (chłopcy **19%**, dziewczęta – **20%**). Spośród badanych **14%** chłopców i **13%** dziewcząt twierdzi, że na dziesięciu swoich znajomych znalazłoby jednego lub dwóch, którzy przynajmniej raz w życiu pili alkohol. Godny uwagi jest fakt, że mniej więcej **23%** chłopców i **22%** dziewcząt jest zdania, że około połowa lub więcej ich rówieśników przynajmniej raz w życiu piła alkohol.

Odnosząc wyniki do wskazań badanych z terenu Państwa gminy należy twierdzić, że spośród badanych **60%** chłopców i **53%** dziewcząt ze szkół podstawowych nie potrafi ocenić, czy ich rówieśnicy pili alkohol przynajmniej raz w życiu, czy też nie, a **23%** chłopców i **22%** dziewcząt stwierdza, że spośród ich rówieśników co dziesiąty pił alkohol. Spośród badanych którzy twierdzą, że wśród ich znajomych jest między 10% a 25%, którzy kiedykolwiek napili się jakiegokolwiek alkoholu można znaleźć **13%** chłopców i **9%** dziewcząt. Na większość wskazuje **2%** chłopców i **7%** dziewcząt. Pozostały odsetek uważa, że około połowa rówieśników spożywała kiedykolwiek alkohol.

Pytanie 20.

Czy Tobie lub osobie w Twoim wieku łatwo jest kupić alkohol?

- a) tak,
- b) nie,
- c) czasem wymaga to kilku prób zakupu,
- d) nie wiem, nigdy nie próbowałem/próbowałam.



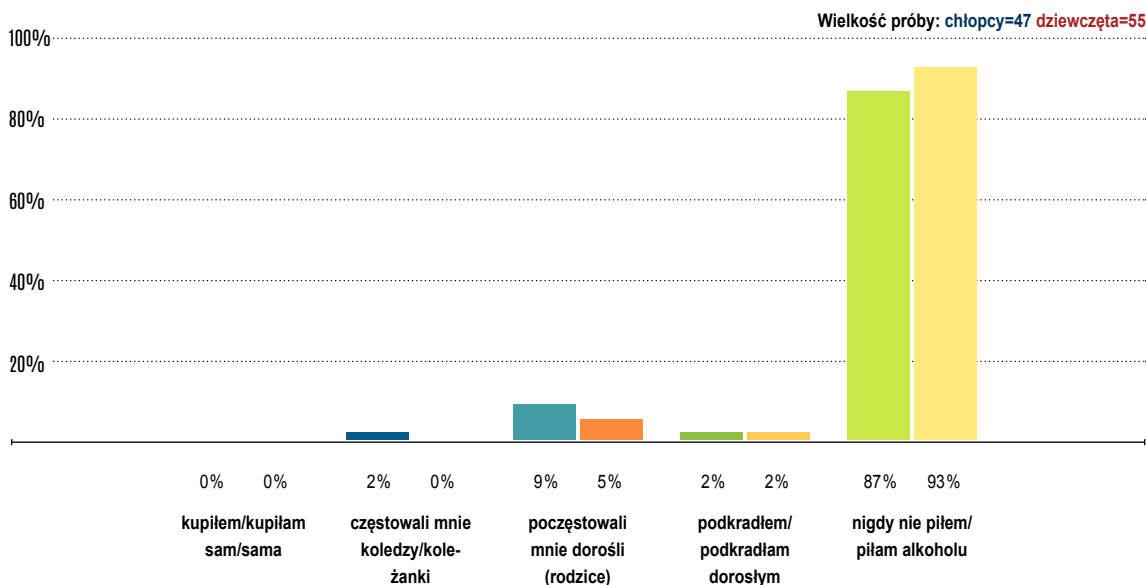
Zadowolający jest fakt, że uczniowie szkół podstawowych w zdecydowanej większości nie podejmowali prób samodzielnego zakupu alkoholu (chłopcy – **64%**, dziewczęta – **69%**), a **29%** chłopców i **28%** dziewcząt twierdzi, że gdyby taką próbę podjęli, skończyłoby się to fiaskiem. Spośród badanych uczniów **8%** chłopców jest pewnych, że zakupiliby alkohol chociaż, jak twierdzi część z nich czasem wymaga to kilku prób zakupu. Badane dziewczęta w **4%** są przekonane o powodzeniu podczas próby zakupu alkoholu, chociaż połowa z nich jest przekonana, że czasem wymaga to kilku prób zakupu.

Odnosząc się jednak do uczniów szkół podstawowych z terenu Państwa gminy należy wspomnieć, że w opinii **0%** chłopców oraz **0%** dziewcząt osobie w ich wieku łatwo jest kupić alkohol, przeciwnego zdania jest **43%** chłopców i **42%** dziewcząt. Dla **0%** chłopców i **0%** dziewcząt wymaga to kilku prób zakupu, chociaż zadowolający jest fakt, że **57%** chłopców i **60%** dziewcząt z terenu Państwa gminy nigdy nie próbowało zakupić alkoholu.

Pytanie 21.

W jaki sposób zdobyłeś/zdobyłaś alkohol, który pites/pitas?

- a) kupilem/kupiłam sam/sama,
- b) częstowali mnie koledzy/koleżanki,
- c) poczęstowali mnie dorośli (rodzice),
- d) podkradłem/podkradłam dorosłym,
- e) nigdy nie piłem/piłam alkoholu.

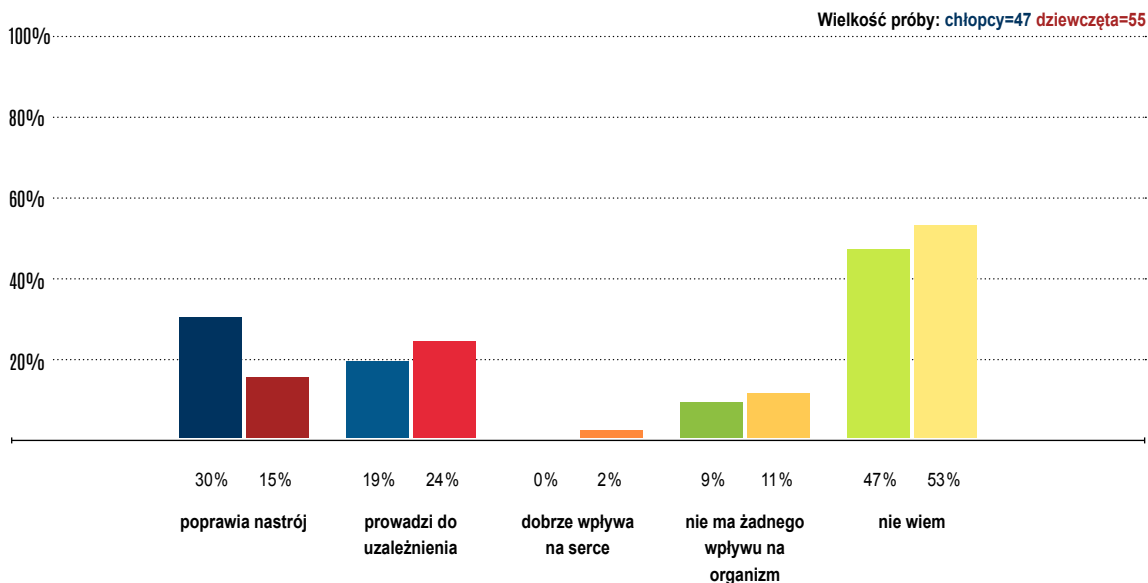


Biorąc pod uwagę fakt, że niemalże czterech na pięciu uczniów szkoły podstawowej nigdy nie piło alkoholu (chłopcy – **73%**, dziewczęta – **79%**), to spośród tych, którzy próbowali **17%** chłopców i **13%** dziewcząt zadeklarowało, że pierwszym alkoholem poczęstowali ich rodzice. W skali ogólnopolskiej wskazania na osoby dorosłe są najczęstszymi wskazaniami młodych ludzi. Odnosząc się do wskazań uczniów szkół podstawowych z terenu Państwa gminy/miasta **9%** chłopców i **5%** dziewcząt przyznało, że pierwszym alkoholem zostali poczęstowali przez rodziców. Pozostali przyznają się do podkradania alkoholu dorosłym (chłopcy – **2%**, dziewczęta – **2%**), jak również tego, że alkoholem częstowali ich starsi koledzy (chłopcy – **2%**, dziewczęta – **0%**). Spośród wszystkich badanych uczniów szkół podstawowych **0%** chłopców i **0%** dziewcząt przyznało się do samodzielnego zakupu alkoholu.

Pytanie 22.

Okazjonalne (czyli od czasu do czasu) picie alkoholu przez dorosłych wg mnie:

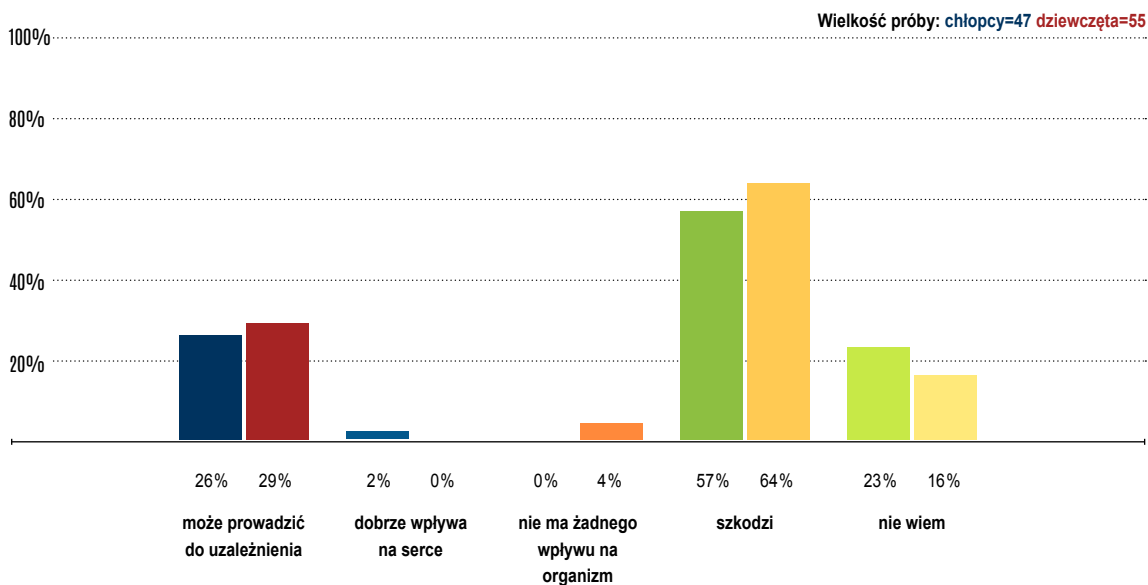
- a) poprawia nastrój,
- b) prowadzi do uzależnienia,
- c) dobrze wpływa na serce,
- d) nie ma żadnego wpływu na organizm,
- e) nie wiem.



Pytanie 23.

Okazjonalne (czyli od czasu do czasu) picie alkoholu przez osoby w moim wieku wg mnie:

- a) może prowadzić do uzależnienia,
- b) dobrze wpływa na serce,
- c) nie ma żadnego wpływu na organizm,
- d) szkodzi,
- e) nie wiem.



Ostatnia część pytań skierowanych do uczniów szkół podstawowych odnosiła się do ich opinii wobec spożywania alkoholu. Badanym postawiono dwa pytania, w których musieli wskazać skutki okazjonalnego picia alkoholu, jakie mogą wystąpić w grupie dorosłych z jednej strony i rówieśników z drugiej. W badaniach

ogólnopolskich jako skutek spożywania alkoholu badani najczęściej wskazywali szkodę (chłopcy – **53%**, dziewczęta – **59%**), następnie ryzyko uzależnienia (chłopcy – **28%**, dziewczęta – **30%**), rzadziej jednak wskazywali, że dobrze wpływa na serce (chłopcy – **2%**, dziewczęta – **1%**), czy chociażby nie ma żadnego wpływu na organizm (chłopcy **3%**, dziewczęta – **2%**). Spośród badanych **22%** chłopców i **17%** dziewcząt nie potrafiło wskazać skutków spożywania alkoholu przez swoich rówieśników.

Spośród badanych w Państwa gminie/mieście chłopcy wskazywali, że okazjonalne picie alkoholu przez rówieśników może prowadzić do uzależnienia (**26%**), dobrze wpływa na serce (**2%**), nie ma żadnego wpływu na organizm (**0%**), szkodzi (**57%**). Z kolei odpowiedzi dziewcząt przedstawiały się następująco: może prowadzić do uzależnienia (**29%**), dobrze wpływa na serce (**0%**), nie ma żadnego wpływu na organizm (**4%**), szkodzi (**64%**). Spośród badanych **23%** chłopców i **16%** dziewcząt nie potrafiło odpowiedzieć na co może wpływać okazjonalne spożywanie alkoholu przez osoby w ich wieku.

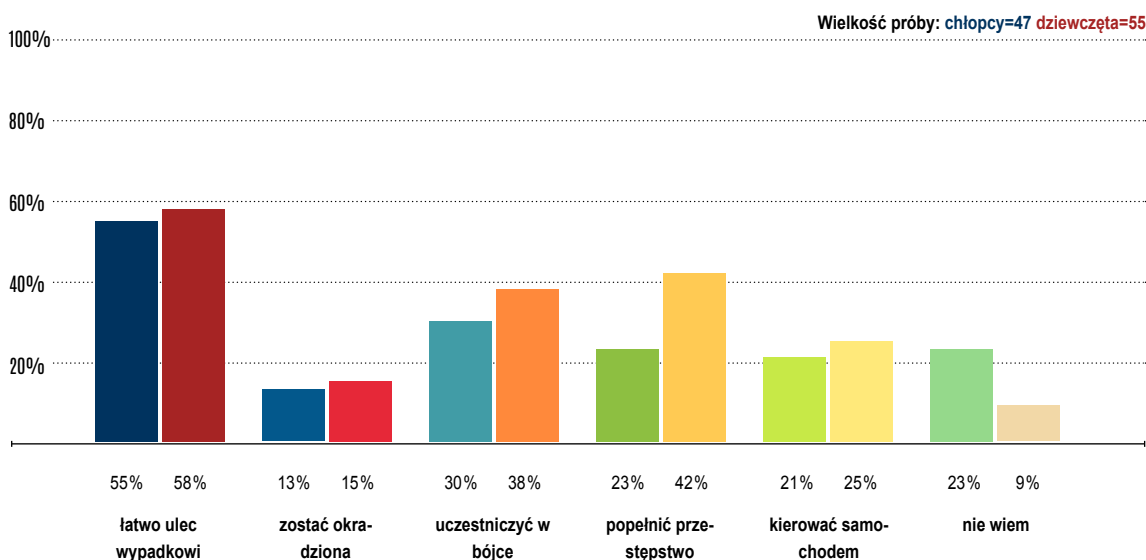
Z drugiej strony respondenci zapytani o skutki picia alkoholu przez dorosłych najczęściej nie potrafili jednoznacznie odpowiedzieć na pytanie zaznaczając odpowiedź nie wiem (chłopcy **41%**, dziewczęta – **44%**). Ponadto badani często wyrażali opinię, że spożywanie alkoholu przez dorosłych prowadzi do uzależnienia (chłopcy – **28%**, dziewczęta **29%**), poprawia nastrój (chłopcy – **20%**, dziewczęta **17%**), rzadziej jednak wskazywali, że nie ma żadnego wpływu na organizm (chłopcy i dziewczęta po **10%**). Zaledwie **3%** chłopców i tyle samo dziewcząt twierdzi, że okazjonalne spożywanie alkoholu dobrze wpływa na serce.

Odnosząc się do uczniów szkół podstawowych z terenu Państwa gminy należy stwierdzić, że spośród badanych **9%** chłopców i **11%** dziewcząt odpowiedziało, że okazjonalne picie alkoholu przez dorosłych nie ma żadnego wpływu na organizm, **30%** chłopców i **15%** dziewcząt wskazało, że poprawia nastrój, a **0%** chłopców i **2%** dziewcząt podkreśliło dobry wpływ na serce. Spośród badanych **19%** chłopców i **24%** dziewcząt zwróciło uwagę, że okazjonalne spożywanie alkoholu przez dorosłych prowadzi do uzależnienia, a **47%** chłopców i **53%** dziewcząt nie ma na ten temat wiedzy.

Pytanie 24.

Co, wg Ciebie, jest najbardziej możliwe: osoba pijana (pod wpływem alkoholu) może:

- a) łatwo ulec wypadkowi,
- b) zostać okradziona,
- c) uczestniczyć w bójce,
- d) popełnić przestępstwo,
- e) kierować samochodem,
- f) nie wiem.



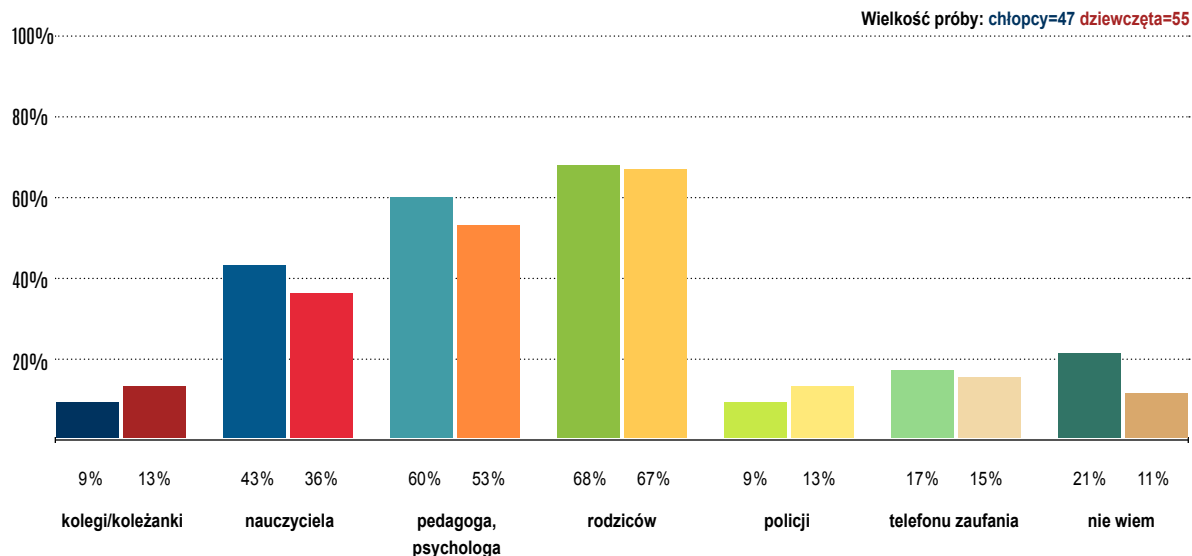
Badani uczniowie szkół podstawowych mają świadomość, że okazjonalne spożywanie alkoholu jest szkodliwe, ale też są przekonani, że może prowadzić do uzależnienia także osób w młodym wieku. W aspekcie zagrożeń rozpatrywane jest także pytanie odnoszące się do prawdopodobnych scenariuszy działań osób pod wpływem alkoholu. Badani uczniowie szkół podstawowych w zdecydowanej większości wskazywali, że osoba pijana może łatwo ulec wypadkowi (chłopcy – **64%**, dziewczęta – **67%**), mniej więcej trzech na ośmiu badanych odpowiedziało, że osoba pijana może uczestniczyć w bójce (chłopcy – **37%**, dziewczęta **38%**), a prawie co trzeci badany zwrócił uwagę, że osoba pijana może popełnić przestępstwo (chłopcy i dziewczęta – **31%**). Spośród badanych niemalże co piąty podkreślił fakt, że osoba pijana może zostać okradziona (chłopcy – **19%**, dziewczęta – **18%**). Ponadto w opinii **26%** chłopców i **28%** dziewcząt osoba pijana może kierować samochodem, chociaż prowadzenie auta przez osobę pijaną jest rozpatrywane w kategorii zagrożenia zdrowia i życia ludzkiego.

Z kolei respondenci z terenu Państwa gminy wskazywali na następujące prawdopodobne skutki zachowania osoby pijanej, jak: uczestnictwo w wypadku (chłopcy – **55%**, dziewczęta – **58%**), ofiara kradzieży (chłopcy – **13%**, dziewczęta – **15%**), uczestnik bójki (chłopcy – **30%**, dziewczęta – **38%**), sprawca przestępstwa (chłopcy – **23%**, dziewczęta – **42%**), pijany kierowca samochodu (chłopcy – **21%**, dziewczęta – **25%**). Spośród badanych **23%** chłopców i **9%** dziewcząt nie wie jakie mogą być najbardziej prawdopodobne scenariusze zachowania osoby pod wpływem alkoholu.

Pytanie 25.

Gdybyś zauważył/zauważyła, że Twój przyjaciel lub znajomy ma problem z paleniem papierosów lub piciem alkoholu, do kogo zwróciłbyś/zwróciłabyś się o pomoc?

- a) kolegi/koleżanki,
- b) nauczyciela,
- c) pedagoga, psychologa,
- d) rodziców,
- e) policji,
- f) telefonu zaufania,
- g) nie wiem.



W kontekście zagrożeń postawione zostało ostatnie pytanie kwestionariusza, skierowanego do uczniów szkół podstawowych, w którym respondenci poproszeni byli o wskazanie instytucji pomocowych, do których zwróciliby się gdyby zauważyli, że ich przyjaciel lub znajomy ma problem z paleniem papierosów lub piciem alkoholu. Spośród badanych uczniów największa część zgłosiłaby się o pomoc do pedagoga, psychologa (chłopcy – **41%**, dziewczęta – **48%**), podobnie jak do rodziców (chłopcy – **37%**, dziewczęta – **47%**), następnie do nauczyciela (chłopcy – **25%**, dziewczęta **32%**).

W tym miejscu warto zauważyć, dwie reguły. Po pierwsze badani uczniowie szkół podstawowych postawieni w konkretnej sytuacji (pomoc koledze lub koleżance) częściej zwróciliby się o pomoc do konkretnej instytucji niż do koleżanki lub kolegi (chłopcy i dziewczęta **7%**). Poza tym badani zwróciliby się prędzej do instytucji w obrębie szkoły niż poza nią np. policja (chłopcy – **13%**, dziewczęta – **9%**), telefon zaufania (chłopcy i dziewczęta – **11%**). Po drugie o pomoc do instytucji w obrębie szkoły częściej zwróciłyby się dziewczynki, natomiast chłopcy częściej niż dziewczynki udaliby się z prośbą o pomoc do policji. Poza tym, chłopcy częściej wskazywali, że tak naprawdę nie wiedzieliby co mogliby zrobić.

Odnosząc się jednak do odpowiedzi respondentów z Państwa gminy należy stwierdzić, że **9%** chłopców zgłosiłoby się o pomoc do kolegi lub koleżanki, **43%** do nauczyciela, **60%** do pedagoga lub psychologa, **68%** rodziców, **9%** policji oraz **17%** telefonu zaufania. Z kolei wskaźnik odpowiedzi dla dziewcząt przedstawia się następująco: koledzy lub koleżanki **13%**, nauczyciele **36%**, pedagog lub psycholog **53%**, rodzice **67%**, policja **13%** oraz telefon zaufania **15%**.

6. PODSUMOWANIE I WNIOSKI

Podsumowując rozważania na temat związany z paleniem przez młodzież papierosów, piciem alkoholu oraz paleniem marihuany i zażywaniem dopalaczy należy stwierdzić, że papierosy nadal stanowią problem, który jest kumulowany przez alkohol i narkotyki. Badani uczniowie najczęściej sięgają po papierosa w okresie przejściowym ze szkoły podstawowej do gimnazjum. Podobnie jest z sięganiem po alkohol i narkotyki i dopalacze.

Warto podkreślić, że badani uczniowie zazwyczaj są motywowani przez swoich kolegów lub koleżanki. Dotyczy to wszystkich sfer, zarówno palenia papierosów, picia alkoholu, jak również palenia marihuany i zażywania dopalaczy, chociaż uczniowie, głównie szkoły podstawowej, podkreślają, że pierwszym alkoholem poczęstowali ich rodzice. Nie bez znaczenia pozostaje fakt przystawionej lampki szampana w noc sylwestrową. Być może staje się to przyzwoleniem dla młodych, wchodzących w życie ludzi.

Podjęwając kolejne badania nad młodzieżą w kontekście zażywania substancji psychoaktywnych należy zastanowić się nad problemem grupy odniesienia i wpływu, jaki wywiera na podejmowane w niniejszym raporcie problemy społeczne. Stawiając w korespondencji zagadnienie zażywania środków psychoaktywnych z opinią o zażywaniu środków przez młodzież należy stwierdzić, że dużą rolę może odgrywać grupa odniesienia. Młodzi ludzie częściej wskazują, że „ktoś coś robi” niż sami się przyznają do tego, że np. palą papierosy, piją alkohol.

Poza tym warto zastanowić się nad problemem dostępności papierosów i alkoholu przez młodzież. Zgodnie z deklaracjami badani nie mają dużych problemów z zakupem papierosów oraz alkoholu mimo tego, że sprzedaż zarówno papierosów jak i alkoholu osobom do 18 roku życia jest w Polsce zabroniona. Odnosząc się do zagadnienia skutków jakie może wywołać nadmierne spożycie alkoholu należy jednocześnie dotożyć wszelkich starań w celu edukacji młodzieży o negatywnych skutkach palenia papierosów i picia alkoholu z jednoczesnym edukowaniem osób dorosłych, które mogą być gwarantem przestrzegania prawa.

Podobne rozwiązania mogą być zastosowane w doniesieniu do marihuany i dopalaczy. Z jednej strony należy dotożyć wszelkich starań do prawnego zagwarantowania zakazu sprzedaży tych substancji połączonego z egzekwowaniem prawa. Niezwykle ważne jest edukowanie młodzieży i dorosłych o negatywnych skutkach zażywania tych uzależniających szkodliwych substancji. Edukowanie to mogłoby się odbywać zarówno w postaci otwartych wykładów, spotkań z młodzieżą, ale też poprzez opracowanie kampanii społecznych mających na celu, nie tyle edukację w zakresie profilaktyki ale, co wydaje się być ważniejsze, uwrażliwienie opinii publicznej na fakt, że problemy związane z paleniem papierosów, piciem alkoholu, czy też paleniem marihuany i zażywaniem dopalaczy nie zniknęły z życia młodego człowieka, a są nieodłącznym elementem procesu dorastania przynajmniej dla części z nich.



Autorem opracowania wyników badania jest dr Błażej Dyczewski. Doktor nauk humanistycznych w zakresie socjologii, badacz społeczny i marketingowy. Zajmuje się świadomością ekologiczną i kampaniami społecznymi. Specjalista w zakresie analizy danych statystycznych za pomocą IBM SPSS Statistics. Trener technik sprzedaży i komunikacji społecznej, wykładowca akademicki, szkoleniowiec. Autor publikacji naukowych, m.in. *Kampanie społeczne w odbiorze współczesnej młodzieży* oraz *Kampanie społeczne, jako szansa w przewyciężaniu społecznej defaworyzacji*.